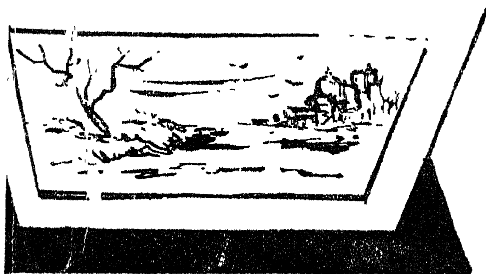
చిత్రశాల

...గ్రంథమండలి విజయవాడ.

చిత్రశాల

[కథలు]

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి

ఆదర్శ గ్రంథమండలి విజయవాడ.

ఆదర్శ ప్రచురణ
తొలికూర్పు
ఆగష్టు 1960

వెల : రూపాయిన్నర

ముద్రణ :
విక్టరీ ప్రెస్,
విజయవాడ

ఇందులో

- ప్రబంధము
- అబ్బాయినాన్న
- కన్నెగులాబీలు
- రాగమయి
- ?
- చిత్రశాల
- కులాసా
- ఖుదావంద్

ప్రబంధము

సెలవలు ఇవ్వగానే ఇద్దరమూ కలసి బయలు దేరాము.

శంకరానికీ నాకూ ప్రాణస్నేహం. ఏపొరపొచ్చెమూ లేకుండా కొనసాగ, జీవికాజీవులము అయి మెలగుతూ న్నాము. హాస్టలులో కూడా, వార్డెనుతో పోట్లాడి ఒకే గదిలో ఇద్దరమూ ఉండే ఏర్పాటు చేయించుకున్నాము.

—మొదట, బెంగుళూరులో వెకేషన్ గడిపేద్దామనుకున్నాము. నాకు, గోమటేశ్వరుణ్ణి, బేలూరి దేవాలయ శిల్పసౌభాగ్యాన్ని దర్శించి రావలెనని ఎంతో ఉబలాటంగా ఉంది. పనిలోపనిగా మైసూరుకు వెళ్ళి, సంస్కృతగ్రంథాలు కూడా కొని తెచ్చుకోవచ్చునుగదా అనుకున్నాను. శంకరానికి యకాయకిని పూనాకొట్టేసి ప్రభాత్ నగర్‌లో ప్రదక్షిణాలు చేస్తూ ఉందామని...అసలు ఆతనికి అదీ మనసులో ఉద్దేశం: కాని, నాకు సంగతి తెలుసును కాదూ, కర్మంచాలక ఏ శాంతా ఆప్టే అయినా కంటపడటం సంభవించిందో, ఇక మళ్ళీ ఇంతలో తిరుగురైలు ఎక్కించడం నా తరంగాదు. అందుకని ఆ ప్రయాణం పడగొట్టేశాను.

సంగీత సప్తాహం జరుగుతున్నదికదా, పోనీ పట్నంలోనే దిగబడిపోయి, తమిళగానవాహినిలో మునకలు వేయ

కూడదా అని, ఇంకో ఆలోచన చెప్పాడు. నాకు అదీ నచ్చ లేదు. ముచ్చటకైనా మనగాయకులలో ఒక్కడినైనా వాళ్లు కచేరీకి పిలవనప్పుడు, ముడుపు దర్శించుకుని మనం ఆ అరవ సొద వినడానికి ఎందుకు తయారు కావలెనని, ఆంధ్రాభి మానం మస్కాతో ఆ ధోరణి మాన్పించాను.

ఇంటికి వెళ్ళడం ఇద్దరికీ మనస్కరించలేదు. తర్జన భర్జనలమీద ఏలాగైతేనేం చివరకు కూడబలుక్కుని, ఒక మాటమీదకువచ్చి మాతామహస్థానానికి ప్రయాణమైనాం.

మా తాతగారిఊరూ, శంకరంతల్లి పుట్టిల్లూ ఒకటే. ఆయింటికీ ఈయింటికీ ఒక అరమైలుదూరం ఉండవచ్చును. మా యిద్దరికే స్నేహంకానీ, ఉభయకుటుంబాలకూ విశేష పరిచయంలేదు.

—రైలుదిగి శంకరం వాళ్ళవాళ్ళయింటికి వెళ్ళి పోయినాడు తిన్నగా. సాయంకాలము కాని తిరిగి కలుసు కోలేదు. ఆనాడే ఆతని తాత ముత్తవ లిద్దరూ ఇంటికి మన మణ్ణి కాపలాపెట్టేసి రామేశ్వరం వెళ్ళిపోయినారుట, వారం పదిరోజులలో అల్లాతిరిగివస్తామని –మళ్ళా కాలేజీ తెరిచే వేళకు శంకరం బయలుదేరడానికి ఇబ్బందిరాకుండా.

మాయింటికివచ్చి నాతోబాటు భోజనంచేస్తూ ఉండ వచ్చుననీ, తాతగారు చాలా సౌమ్యులూ సరసులునూ్న గనుక అన్యథా భావించకపోవడం అటుండగా, నీవు ఒంట రిగా చేయికాల్చుకుంటూఉండటం చూసికూడా, చేతిలో గరిటె లాక్కుని గిరవాటువేసి, మనయింటికి తీసుకువచ్చి నీతోబాటు మడిగట్టించకుండా చూస్తూ ఊరుకున్నావా,

గృహస్థధర్మంలో అది చాలా తప్పుకాదా అని చాలా నొచ్చుకుంటాడనీ ఎన్నోవిధాల చెప్పిచూశాను. కాని ఒప్పించలేకపోయినాను.

మొదట రెండుమూడురోజులు అసలు కనిపించడమే మానివేశాడు. చూసిచూసి ఇది పనిగాదనుకుని, ఏలాగైతేనేం మొడలువిరిచి, కాఫీకన్నా నాదగ్గరకు వచ్చేటట్టు ప్రతి మాలి, అతనిచేత పట్టుబలవంతాన తలఊపించాను. అప్పటి నుంచీ ఉదయం, సాయంకాలం వస్తూండేవాడు. అదైనా తాతగారికంటబడకుండా: కనబడితే ఆయన నిలవేసి మొహమాటపెడతాడేమోనని భయం.

వారంరోజులు గడిచిపోయినవి, ఏ విశేషమూ లేకుండా. ఇక కథ మొదలూ - శంకరం అసలే రసావేశం దాచుకు. అందులో కవి. అంతకన్నా ప్రాచీనప్రబంధ మర్యాదలూ, ఆ వైభవాలూ అంటే చెవి తెగ్గోసుకునే ఛాందసస్వభావం కలవాడు. ఒంటరితనం, విహరించుతూ ఊహలు రేగించుకునేందుకు ఆవరణలో నందనాన్ని మించే వనం - ఇక చూసుకో, ఏదో మునగకుండా ఏలా ఉంటుంది?

చెప్పుకునేందుకు, నాకన్న ఆప్తులెవరూ లేరు. ఓపట్టాన మనసువిడిచి ఇంకొకరితో చెప్పేందుకూ బిడియము. చెప్పందీ, మనస్సులో బాధ వెలిబుచ్చుకోందీ నిలులేదు. వసస, నాదగ్గర ప్రారంభించాడు. ఆరోజు కారోజు వేదన పెరుగుతూంది, పనేమీజరగదు. గొంతెమ్మకోరికలతో కలవరిస్తూన్నాడా అని విన్నకొద్దీ ఒక్కొక్కప్పుడు నాకు కోపం వస్తూండేది. చెప్పిచెప్పి, కుమిలిపోతూ, చాలా ఖిన్నుడై

వంచిన తల ఎత్తకుండా గంటలాది కూర్చుంటాడు. అతనిస్థితీ ఆదుర్దా, పడుతూన్న వేదనా చూసిన కొద్దీ జాలివేస్తుంది. కాని ఏం చెయ్యగలం? మనకు కేవలం అననుభూతమైన, అపరిచితమైన విషయం!

—అదివరకల్లా చాలా తగ్గుశ్రుతిలో గుసగుసగా ప్రసంగించేవాడల్లా, ఆవాళ ఎందుచేతనో రెచ్చిపోయి, ఊరూ నాడూ ఏకమయేటంత గొంతుకతో ఎత్తుకున్నాడు ఉపన్యాసం. నేను తెల్లబోతూ నోరు మెదల్పకుండా ఎవరన్నా వినిపోయేరు నెమ్మదిగా మాట్లాడమని అదమాయించకుండా, ఏమిటి ఇలా అయిపోతున్నాడేమా అని ధ్యానంతో, పర ధ్యానంతో వింటూ కూర్చున్నాను. కొంతసేపటికి, అలా పియానోస్థాయిలో ఎత్తుకున్నవాడల్లా చలవలుకమ్ము తూండగా, థర్మామీటర్ క్రుంగుకుపోతూన్నట్టు హార్మో నియమ్ మధ్యమములోకీ వయొలిన్ మంద్రంలోకీ దిగి పోయి కంజీరా, గమకపు ముక్తాయింపు కడాపటి పుణుకుడు దెబ్బతో ఠపీమని ఆగిపోయి, నిరీహాతో "వెళ్ళివస్తానోయి" అంటూ లేవడానికి ప్రయత్నంచేశాడు. నాకు ఏమని జవాబు చెప్పడానికీ వెళ్ళమనడానికీ మన సొచ్చిందికాదు.

"పోనీ ఎక్కడికన్నా షికారు బయలుదేరుదామా?" అన్నాను కొంచెం హుషారుగా – ఆ వాలకం ఒక్కక్షణ మైనా మరపించుదామని. కాని నజర్థద్యోతకంగా తలఊగించి ఏదో ఆలోచించుకుంటూనే, నిలువుచూపులతో లేచి వెళ్ళి పోయినాడు.

నాకు మనస్సు నీరైపోయింది. కదలడానికి బుద్ధి

పుట్టింది కాదు. కోటు చిరాకుతో ఊడబెరికి, వంకెకువిసిరేసి, దమ్ము ఆరకుండా సిగరెట్టుమీద సిగరెట్టు నోరు బెరడెక్కే-దాకా ఊదేసి అంతవరకున్నా మహామజాగా నడుస్తూన్న నవల పేజీ తిరగక, టీమీదకన్నా మనసుపోక, రాత్రంతా నానాగందరగోళపడి ఉలికులికిపడుతూ శంకరంమీద కునికి నప్పుడల్లా పీడకలలుకంటూ, కన్ను మూసీమూయక, పొద్దు పొడవగానే పక్కమీదనుంచి లేచి అమ్మనమ్మను ఉరుకులూ పరుగులూ ఎత్తించి కాఫీకాయించి, తాతగారు నిదురలేవక ముందే ధనస్సు చేసేశాను. సైకిలు వేసుకుని, మళ్ళా భోజనం వేళదాకా చాంద్రాయణంచేసి మనసు సాఫీచేసుకువద్దామని తయారీగా, కిటికీ అడ్డుకమ్మి గాడిమీద అద్దంనిలిపి షేవ్ చేసుకుంటూ బుగ్గలు పూగించడానికి పీలైనప్పుడల్లా వంట బట్టివున్న ఇంగ్లీషుటూ-్యనులో యేదో ఒక బాక్ ఈలతీస్తూ ఉదయించడానికి మొరగెక్కుతూన్న వెలుగుముద్దను చూస్తూ పక్కకన్నా మరలకుండా నిటారుగా ఉన్నాను.

"ఎవరా కవికుమారుడు?"

—తాతగారు, గుమ్మానికి చేరగిలపడి జంధ్యపు పోగులు కొనగోటితో నులుటాహులుటి మీటి సరిజేసుకుంటూ, అదోరకం కొంటెనవ్వుతో నిలుచుని ఉన్నాడు. నేను ఆయనకు జవాబు చెప్పకుండా, వెనుకకు తిరిగిచూడకుండా, రేజర్‌ను చెంపలమీద స్వారిచేయించుకుంటూ, మాట వినిపించనట్టు ఊరుకున్నాను. హెచ్చరికలుగా అంగవస్త్రం పింజెవిప్పి ఝాడించాడు. అప్పటికీ వినిపించుకోకపోవడం చూసి, నాకు దగ్గరగావచ్చేసి...

"ఎవరుబాబూ ఆ పుంభావ సరస్వతి ?" అని ప్రశ్న మెలివేశాడు. ఈలోపుగా గడ్డం నున్ననై పోయింది. క్రీమ్ రాచుకుంటూన్నాను. ఇంతకుపూర్వంలాగా నోరుమెదప లేనసే వంకపెట్టి మౌనంగా నెట్టుకురానడానికి వీలులేదు.

"నా స్నేహితుడు" అన్నాను విధిలేక—ఏదోమాట చెప్పాలికదా అని. ఆయన ఇందులో చెణుకు గ్రహించ లేదనా ? కాని, ఆ మెట్టువిడిచి పై కోటిలో...

"అవును లే – ఏమిటి విశేషం ?"

ఆ ప్రశ్నకు అర్థములేదన్నట్టు ఆయనవంక చూడ బోయినాను గాని, వేయబోయే పేచీ ముందుగానే గ్రహించి, కాపుమీదఉండే పహిల్వానులాగా చూపు కలపకుండా,

"మరి, ఆలా ఉన్నాడేం ?" అని రెట్టించాడు.

"ఏలా ?"

"అమావాస్య ప్రేయసిమీద అనురాగాన్ని ఛందో బద్ధంచేసే కవికిశోరంలాగా !"

ఆ ఏత్తిపొడుపు, మాటలలో కోరదనం నన్ను పగాకు పెట్టేసినవి. చెప్పకూడదన్నమాట మరచిపోయి, మనసు విడిచి...

"పాపం! ఏంచేస్తాడు? ఆతని జీవితాకాశాన్ని విషాద మేఘాలు అలముకున్నవి" అని, తెలివితక్కువ గడుసుదకంగా సమాధానమిచ్చాను. తాతగారు వింటూ కనులగ మోడ్చి కలకలా విప్పి...

"ఆలాగేం? పద్యాలువ్రాసేది—అయితే, ఆతడా, నీవా?"

"నీ వేళాకోళానికేమిలే"

"కాదురా నాయనా. ఆతనికి వచ్చిన విపత్తేమిటి? కాస్త నా చెవినికూడా పడవెయ్యరాదూ? ఎంత అరసికుణ్ణయినా..."

మాట మలిపేయడం చేతగాక తప్పించుకుని బయట పడి అందకుండా పోదామని, నేను—నా వెంటపడి వదల కుండా తాతగారు !

"ఊరుకో. ఆతను వస్తున్నాడు. వింటే బాగుండదు."

కిటికీగుండా దూరాన్నే, రోడ్డు మొగదల కనిపించాడు శంకరం. మాయింటికే వస్తూన్నాడు. తాతగారు దండకాన్ని అక్కడకు త్రెంచేసి ఆప్యాయనంగా నాదగ్గరకు వచ్చి భుజం మీదుగా ఊటాడించి చూసి తలఊపుతూ నవ్వు బిగబట్టి పచారుచేయడం మొదలుపెట్టారు. గబగబ ఎదురువెళ్ళి ఆతన్ని లోపలికి తీసుకువచ్చాను నేను.

"రావోయి, ఇలా కూర్చో" అని ఆయన చొరుచుకు వచ్చి సప్రశ్రయంగా పలుకరించి ఆసీనుణ్ణి చేసి తానుకూడా మాసరసను కుర్చీ ఉపధానంతో దులుపుకుని కూర్చు న్నాడు.

"ఇప్పుడే చెపుతూన్నాడు, మనవాడు నీ విషయం!"

శంకరం గాభరాతో నావైపు చూశాడు. "ఎంతో అప్తుడవుకదా అని" నమ్మి నా హృదయవేదన, నాకోరికలు నీదగ్గర వెళ్ళబుచ్చుకుంటే, ఇలా వంచనచేస్తావా? ఇది నీకు న్యాయమేనా?" అనే నిష్ఠురం అభివ్యక్తమవుతూన్నది ఆతని చూపులో.

"నేను చెప్పలేదు. కాని ఈ దేవాంతకుడు ఏలాగో కనిపెట్టేశాడు. మించివచ్చింది కనుక, అయినా, ఈయనకు తెలిసినా ఏమీా ప్రమాదంలేదు లే" ఈ భావపరంపర తిరుగు చూపులో గుప్పించాను.

తాతగారు మా సైగల కని కాబోలు ఒకనిమిషం వ్యవధియిచ్చి...

"ఏమిటోయ్ విశేషం?" అని సూటిగా అడిగేశాడు శంకరాన్ని. నాకు మతిబోయి, తెగింపుగా 'ఫరవాలేదు చెప్పేసెయ్యి' అని కడకంటి కదలికతో హుషారు అందించాను. అక్కడితో శంకరం భావతరంగాణికి వరదలై పోయినవి.

తటావటాయించి, దిటవుతెచ్చుకుని, అవ్యక్తంగా "నేను...నా...జీవితం..." గాద్గదికానికి అడ్డుతగిలి ఆయన పకాలున నవ్వుతూ–

"నాకు తెలుసులేవోయ్. అదో ఆకాశం. అందులో అకాలంలో విషాదమేఘాలూ. ఈ సరంజామా కేంగాని– ఇంతకూ ఆ అమ్మాయి ఎవరు?"

గుళ్ళబాకుగా అడిగినప్రశ్నకు సాఫీగా జవాబు చెప్ప లేక, అదిరిపోయినాడు.

"ఆ అమ్మాయిని...నేను...మనసార..."

"వరించి ప్రేమిస్తున్నావు, సరేనాః ఇందులో కొత్త ఏముందీ, ఆదికాలాన్నుంచీ వస్తున్నకథేకాదూ? ఎవరు బాబూ, ఆ భాగ్యవతి?"

"పద్మావతి"

"ఓహో! గీతగోవిందం తాలూకా?"

అందరమూ నవ్వేశాము. తాతగారు మళ్ళా అందు కొని,

"అదికాదోయ్ - నా అభిప్రాయం. ఇప్పటి మన వాళ్ళమనసులో నాయికలకన్న - ఎంత పాతబంగారమైనా జయదేవుడి అనంగ సర్వస్వం కొంచెం మెరుగెక్కువే కాదా అని."

"కాదు తాతయ్యా, ఈ అమ్మాయి"

"ఎవరో బయటపెట్టకపోతే నాకు ఎలా తెలుస్తుంది చెప్పు? మాహాయాంలో గనక ఆయేనా, పదహారేళ్ళుదాటిన పడుచుపిల్లల జాబితా యావత్తూ జిహ్వాగ్రాన నిరంతరం అలా తాండవిస్తూ ఉండవలసిందే! ఇప్పుడు ఇంకా కొంచెం వివరాలు తెలిస్తేనేగాని అందుకునే స్థితిలో లేం కాదూ?"

"చయనులుగారి మేనకోడలు"

"శహబాస్. ఇక కథ సాగనీ. అయితే పూర్వరంగం ఎంతవరకూ నడిచింది?"

"ఆ అమ్మాయికి నామీద చాలా ఇష్టమంటే"

"అలాగే. మరి అభ్యంతరం ఏముంది?"

"కాని, ధైర్యంచేసి పలుకరించలేకుండా ఉన్నాను"

"ఏమిటో అంతా కొత్తగా ఉందోయ్ నాకు. తెలి యక అడుగుతాను - నీవు ఎలా గ్రహించగలిగావంట, ఆ చిన్నదానికి నీమీద మమతఉందని?"

"ఒక్కచూపులో తెలియదూ?"

"ఆహాఁ, నిరభ్యంతరంగా! ఇక ఆలస్యం దేనికీ?"

"తాతగారూ మన్నించండి, స్వోత్కర్ష చేసుకుంటూన్నందుకు : ఆ అమ్మాయి దివ్యప్రణయైకరూపిణి. ఆమె ప్రేమచంద్రికలలో నా కావ్యవాణి పులకించాలి."

మాయలోకం కలత లెరుగలేని అమాయిక అర్భకుడై పోయినాడు తాతగారు చూపులలో.

"ప్రబంధనాయికలాగున్నదే" అని ఊదాడు.

"విద్యావతి నా వేదనను గ్రహించి అనుతాపపడగల ప్రౌఢ. ఎన్నడు ఈ దీనుణ్ణి అనుగ్రహిస్తుందో కదా!"

"సరేకాని -అనుగ్రహించడం అంటే అంతసుళువుగా జరిగేపనా బాబూ, యీ కలికాలంలో. ప్రేమగీతాలేమైనా వ్రాశావా?"

"అహో! వెన్నెలవిరిసిపోతూన్న నిశాప్రశాంతసమయాల్లో రాల్కరగించే ఫణతితో ఆమె యింటి ఎదుటి పచ్చిక బయలున విడిసి పఠించాను"

"చెప్పవేం, మరి"

చాలాసేపు ఆలోచించాను తాతగారు. ఆలోచనలో నుంచి ఓపట్టున గుక్కతిప్పుకుంటూ, ప్రసన్నభావంతో శంకరాన్ని తనవెంట రమ్మని పిలుచుకుని వీధిలోకి వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆమరునాడు సాయంకాలం టీసేవించి, జీవజ్యోతిని ప్రజ్వలించుకుని శంకరం ఏమైనాడో, ఉదయంకూడా కనబడలేదు కదా, పోయి కలుసుకుందామని బయలుదేరబోయే సమయానికి, "నేనూ వస్తూన్నాను ఆగ" మని కొంచెంసేపు నిలిపివేశారు తాతగారు. స్థవిరరమాకుమారుడిలాగా వీథై

నంత జాగ్రత్తగా అలంకరించుకున్నాడు. ఉపానహద్వయికి పాదానుసంధానంచేసి, పాలకర్ర చేతనందుకుని, నేను "ఎక్కడిదాకా" అని అడిగినమాటకు జవా బివ్వకుండానే పయనం సాగించాడు.

సన్నని వెన్నెల వచ్చింది. నేను దిక్కులుచూడకుండా తలవంచుకొని, తాతగారివెంట నడిచాను. శంకరంయింటి చాయలకు వచ్చాము. లోపలికి పోకుండా అక్కడే ఆగి పోయినాము. రవంతసేపటికి సీధిచివరను పద్మావతి కనుపించింది.

తిన్నగా, బెదరకుండా సిగ్గుపడకుండా మాదగ్గరకు వచ్చేసింది. నేను బిత్తరపోయినాను. తాతగారు ఆ అమ్మాయిని కనుసైగతోనే కుశల ప్రశ్నచేసి, వెళ్ళిపోయినతరువాత నావైపు తిరిగి...

"నవ్వకుండా చూడగలిగితే రా" అన్నాడు. నాకు అర్థం అయీ, కాకా ఊరుకున్నాను.

"నవ్వావు కదూ?"

ధైర్యంచాలకపోయినా విధివతుగా తలఊపవలసి వచ్చింది. కాని అంతలో తెంపుచేసుకుని,

"తప్పుకాదూ" అని అక్షరమక్షరం తేల్చి, జంకుతూ అడిగాను. ఆయన నవ్వుతూ...

"యాన్యస్మాకగ్ం సుచరితాని"

తాని త్వయా సేవితవ్యాని" అంటూ స్వరయుతంగా లాలనతో ఆజ్ఞాపించి "నవ్వేవునుమా, కూడ" దని ముక్క

మీద వేలువేసుకుచూపి, నాచేయి పట్టుకొని రెండోచేత్తో తలుపుత్రోసి లోపలకు ప్రవేశించాడు.

హాలులోనుంచి తిన్నగా వసారావైపు వెళ్ళి సరాసరి తోటగుమ్మం సమీపించాము. తాతగారు నన్ను అక్కడ నిలిపి 'తలుపు నెమ్మదిగా చప్పుడుచేయకుండా సందుచేసి, తొంగిచూస్తూండు. నవ్వేవా, ఏమాత్రమైనా అలికిడి అయిందో వృథాగా సిద్ధాన్నం చెడిపోతుంది సుమా'' అని గట్టిగా హెచ్చరించి ఇంకోవేపు వెళ్ళాడు.

తలుపుదాకా పోయి, సందేహించి, వెనక్కు తగ్గి మళ్ళా, మనసు కుదుటపరచుకొని, ఏమైనా సరేనని, తలుపు సద్దుచేయకుండా ఓరెక్క నొక్కిపట్టి, గడియ ఆడకుండా అందుకుని లాగేను.

చూశాను, చూస్తూన్నాననే స్పృహకూడా లేకుండా అయిపోయి, నవ్వుకున్నానో ఏమో జ్ఞాపకంలేదు. ప్రభూ! ఆ దృశ్యం వర్ణనాతీతం.

నాచూపు యెదురుగా కుడివైపున పదిగజాల దూరాన ఒత్తుగా పొదరిల్లుగా తీగెలల్లుకునిపోయిన జాజిపందిరినీడను సుసజ్జితమైన పూలపాన్పు. కొంచెం ఎడంగా పెద్ద మేజా మీద పూర్వకాలపు శోభనంగదుల్లో తారసపడే అనవ సరపు సామాగ్రి. నేలజారుగా మోపెడేసిపూలతో రెండు దండలు.

అవతలగా, కటికనేలమీద ఎలమావిగుబురుక్రింద చెల్లాచెదరుగా పోగుపడిఉన్న రకరకాల పూలరాశిమీద ఆపసోపాలుపడుతూ, దొర్లుతూ, లేచి కూర్చుంటూ మస్మథో

పాలంభన పద్యపాదాలు అపశ్రుతిలో పలపరిస్తూ శంకరం! కుంభకోణం మంచిగంధం ఒళ్ళంతా పట్టించుకున్నాడేమో, మొదటికోటింగ్ అయిన పులివేషగాడిలాగున్నాడు. ఈస్థితిలో నురోమూలనుంచి ఆ అమ్మాయి ఆ ప్రాంతానికి వస్తూన్నది మందగమనంతో. నునుసిగ్గుతళుకుతో అడుగులు తడబడుతూండగా వచ్చి కొంచెందూరాన నిలుచున్నది.

శంకరం పద్మావతిని చూడగానే, స్ప్రింగులమీద కాలువేసినట్టు ఎగిరి నిలుచున్నాడు. నిలువకుండానే చేతులు చాపి, ప్రణయసంబోధనలు సమాసాలుగా కురిపిస్తూ ఆమె చాయలకు పరుగుతీస్తూ ఉద్వేగం ముమ్మరమై దోవబెడిసి, నేజామీదుగా బోల్తాకొట్టేశాడు.

ఆ అమ్మాయి పకాలున నవ్వేసింది. నవ్వులో లయలు తేలుస్తూ "అయం ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు" అని సాగతీస్తూ తాతగారుకూడా దయచేశారు.

శంకరం పడ్డపాటు అంతకుముందు చూడనట్టుగాచూసి ఆగి ఆతురుత చూపుతూ దగ్గిరికి వచ్చి "అదేమిటోయ్" అంటూ చేయి ఆసలాతో లేవదీసి నిలిపించి అంటుకున్న పూలరేకలు దులుపుతూ పరకాయిస్తూ...

"నిజంగా వసంతుడిలాగున్నావు తండ్రీ" అని అభినందించడం నెపంగా పద్మావతి మరీ విరగబడిపోయింది.

"ఇదుగో నీ ప్రేమనిధానం. ఈమె పల్లవ కోమల పాణిని" అంటూ సిగ్గునటనలు పోతూన్న ఆ అమ్మాయి పిడికిలి విడిపించి పట్టుకునచ్చి శంకరంచేతికి కలిపాడు. ఆతడు పేదబాపడు పెన్నిధినిలాగా ఒడుసుకోవడంలో వేళ్ళ

నలిగినవి కాబోలు పద్మావతి కెవ్వుమని ఒక్క గుంజు గుంజింది. నాయకుడు నాయికపాదతలాన కూలబడిపోయి నాడు - ఒళ్ళు మరచిపోయి. కళ్ళు అక్కడ అప్పగించేసి ఉన్నానేమో తగునా అన్న విచారణేలేకుండా చిన్నతనపు అలవాటు ఎనువు తెచ్చుకుని తర్జనిమడిమతో నాలుకమడత వేసి గింగురులుగా ఈలలు కొట్టేశాను. విని దద్దరిల్లుతూ ఉరికి అక్కడినుంచి దాడు అందుకున్నాడు శంకరం. తాత గారూ పద్మావతీ కరువుదీరా నవ్వుకున్నారు. నవ్వుకుంటూ నడచివచ్చి తలుపు నెట్టారు. "ఇక వెళుదామా" అన్నారు ఆయన.

మాతో కొంతదూరం కలిసివచ్చి, దోవలో విడి పోయింది పద్మావతి. ఆమె వెళ్ళిపోయినతరువాత నేను ధూకుడుగా "ఏమిటి తాతయ్యా! ఈ ఆగడం? అన్నాను.

"ఈలా కూర్చుందాం కాస్సేపు" అని ఆయన రోడ్డు పక్కన మర్రినీడను బైఠాయించాడు. నేనూ చతికిలబడ్డాను.

"సిగరెట్ ముట్టించు" ముట్టించి మళ్ళా ప్రశ్నించాను.

"ఏమిటా? శృంగారం. అందులో విరహం"

"నీకు న్యాయమేనా?"

"నాకు చేతనైన సాహాయ్యం చేశాను. నీవూ చూస్తూనే ఉంటివికదూ దూతీధర్మం."

"ఇక మళ్ళా తలఎత్తుకు తిరుగుతాడా? నాతో మాట్లాడుతాడా, జన్మకి! నీవు పెద్దవాడవుకదా అని..."

"అనే నేనూ చిలుకకుచెప్పినట్టు చెప్పిచూశాను. ఊహుఁ. తల్లిగర్భంలోనుంచే మోహానాడి స్తంభించిపోయిన

ఈ వీళ్ళు ఎందుకు పనికివస్తారండీ. ఎంతసేపూ నిషామీద నిద్రచంపుకుని పద్యాలువేసి... ప్రియురాలు కావాలేం వీళ్ళకి? కలలోఅయినా ఆడపిల్ల మీద చెయివేసిందంటే కంగారుపడుతూ మంచంమీదనుంచి క్రిందకు దొర్లేరకాలు"

"అయితే, ఆ అమ్మాయికి శంకరంమీద..."

"పిచ్చిపిల్ల. మోజుగానే ఉందోయ్. ఈ మూగ నోమురాయుడు పలికితేనా. దోవపోతూ ఆ మెవంక చూస్తేనా? లోపలికి రావచ్చును అనే సూచనతో, ఓమారు మీ కవికుమారుడు దోవను వస్తూంటే వెనుకకుతగ్గి గేటు లోపల నిలుచున్నదట సాభిప్రాయంగా. చూడకుండా పోతూంటే వినిపించాలని గేటు కమ్మీమీద టిలిగ్రాం కొట్టిందట. ఏంప్రయోజనం? ఎందుకువచ్చిన చదువులు?"

"మరి, నీవైతే ఏం చేసేవాడవోయ్?"

"సరి, మనవిషయమైతే గ్రంథం ఇంతవరకూవచ్చేదా? ఆహ్వానించిన తరువాతకూడా ఇంకా ఊరుకోవడమే? ఒక వేళ, అంత అవసరంవస్తే, ఆ అమ్మాయి రాలుగాయితనానికి గేటు బంద్‌చేసినా, ప్రహారీపెంచి కట్టించినా అవి లంఘించలేకపోతే ఎందుకొచ్చినట్టోయ్?—తాను విరహంతో మునిగి తేలుతూంటే, నాయిక అభిసారికావేషంతో తనదగ్గిరికి వెదుక్కుంటూవచ్చి...ఏమిటోయ్ వీడిముఖం కోరికలు! శుకసందేశాలూ మొదలైన కాండ యావత్తూ యథావిధిగా జరిగించాలని అనుకున్నానుగాని యెందుకులే అని టూకీగానే పోనిచ్చేశాను. ఈ దెబ్బతో దిమ్మతిరిగి పోతుందిలే."

"ఇక ఆ అమ్మాయి శంకరానికి దక్కుతుందా?"

"దక్కించుకునే తాహతుఉంటే సరి. అయినా మన వాడు ప్రత్యక్షప్రమాణాన్ని లక్ష్యంచెయ్యడు కాదూ?— పోనీ, ఈ వేడి ఇలాగేనిలిచిపోతే వెచ్చవెచ్చగా పద్యాలన్నా వ్రాసుకుంటూ ఉంటాడు. సంపుటంలావున తయారైన తరువాత అచ్చువేసి పద్యావళికి అంకితం ఇచ్చుకుంటాడు. అయ్యేపని అంతవరకే. ఔనా?"

"అంతే నంటావా?"

"కాక మరి. సరేగాని, అయితే ఇంతకూ దేవరవారికి ఆ చాయల ఆశేమైనా ఉందా ఏం?"

—:o:—

అబ్బాయి - నాన్న

"చెప్పండి...మరి!"

"ఏమిటి ?"

"చందమామను...చంద్రుణ్ణీ, మామ అని ఎందుకు పిలవడం?"

"ఏమో"

"ఓస్...ఇంతేనా..."

"ఐతే, చెప్పనా..."

"ఆఁ..."

"నీవు ఒప్పుకుంటావా?"

"ముందు చెప్పండి. గెలువలేక..."

"నీలాటి చక్కని చుక్కలు కూతుళ్ళుండటంచేత..."

"సంతోషించారు తెలివికి, తమరెవరో అప్పుడు?"

"మేం లక్ష్మీపుత్రులం!"

"ఓహో...అదా సంగతి! రోజూ తోటలో పూలన్నీ మాయమవుతూంటే...ఏమైపోతున్నాయా అనుకుంటున్నా. ఎవరిమీద ప్రయోగించడానికేం బాణసంచాంతా?"

"అదికాదండి...నాకు తెలుసులే...దేవిగారికి తల జార, దండలు అమరటంలేదని గునుపు"

"పోనీ తీసుకోండి మీా క్రాపింగు...లో...కి..."

"నవ్వ...ఆలాగే...నవ్వితే నే నూరుకోను..."

"ఐతే కోపం తెప్పించుకుంటా...ఇదుగో, బుంగ మూతిపెడుతున్నా...వచ్చేసింది...ఉహోం..."

"ఇదుగో...ఓయ్! ... ఊ!...పలకవ్వూ? ఏమిటి నిజంగా కోపంవచ్చినట్లేనా? ఉహుం! అలాఅయితే నేను నవ్వకోను. అన్నింటికీ ఓమాదిరిగానే తలఊగిస్తే ఏలా? కోపంరాలేదా? వచ్చిందా? వచ్చిందీ? సై...ఇక కాచుకో, చక్కలిగింతపెట్టనా— నవ్వకూడదు—ఏం...సరేనా?"

*　　*　　*　　*

"ఏమిటా కిచకిచలు? ఇంకా మేలుకునేఉన్నార్రా?

"......................."

"వినబడుతూనేఉందిలే నవ్వు. మీారు మాట్లాడక పోయినా—"

"ఇక చాలించండి, ప్రొద్దుపోయింది. అమ్మాయి! ఇక పడుకో అమ్మా! ఓపలేనిపిల్లవు. ఒళ్ళు భారకిస్తుంది. వాడి కేంలే? అలవాటుగా తెల్లవార్లూ మేలుకోవడం!"

*　　*　　*　　*

"చెపుతే విన నేర్చాలే దేంచేతునమ్మా? వాడు వాడే; అది అదే,...ఇదుగోనర్రా! ఇక నేనూరుకోను."

"...మరే...అమ్మమ్మా..."

"కాదండీ...అమ్మమ్మగారూ...ఈయనే..."

"చూడవే...న...వ్వి...స్తూం...ది...నే...ను.."

*　　*　　*　　*

"మీ యిష్టం మీది నాయనా...ఉండండి, మెట్ల గదిలోకి వెళ్ళి పెద్దమీట వేసేస్తా...దీపాలున్నంతవరకూ—"

*　　*　　*　　*

"అమ్మమ్మా! వెన్నెల్లో నీ మనుమరాలే..."
ఊం!అఘోరించండి...మీయిల్లు బంగారంగానూ"

౨

"చూడండి..."

—మిమ్మల్నే..."

—అక్కడకాదు—ఈలా రండి..."

—అబ్బ! రండి...ఇంతలో మరేం అరిగిపోరు..."

—ఓ! పిలిచినకొద్దీ బిగింపు ఎక్కువౌతూందేం? మిమ్మల్ని ఎవరూ కొరుక్కుతినరు లెండి—రద్దుగా...

"ఎందుకూ?"

"...ఆలా చూడరేం. పాప పిలుస్తున్నాడు..."

"ఆ...నీఅంతవాడే...తక్కువా ఏం?"

"కాదండీ...మీఅంతవాడు. మీ గుణాలన్నీ అప్పుడే అబ్బినాయ్. అనుక్షణం అనుసరించిఉండాలికద...ఓస్!... లేదమ్మ! మా నాన్న! మా బంగారుతండ్రి! నిన్నుకాదమ్మ! అబ్బ! ఎంత రోషమొచ్చిందో! ఒక్కమారు తీసుకోండి. ఏలా చేతులు చాస్తున్నాడో..."

—కే. ఆ. వు... కే... వు... కే... వుం... గాఆ...

"పోనీలెండి...... తెలియడంలా ? వాడిభాషలో నన్నెత్తుకోవు?...అని ఏలా పిలుస్తున్నాడో..."

"...ఇంతమాత్రం కవిత్వం నాకూ చేతనవును. నీవు పనికిరావు...అమ్మవుకావు...అంటున్నాడు, సరేనా..."

"మహా నేర్చారులెండి మాటలు..."

"మాట..."

"................."

"పాపని...అమ్మమ్మకు యిచ్చి—"

—ఏం ?

—వినిపించలా ?

—ఏమిటి ?

"నాకు తెలియదు బాబూ! ఆవిడకిస్తే వాడు మాగు కోడు...పని వేళప్పుడు—"

"అలాగైతే..."

"వాణ్ని చూడండి...ఊహుఁ అంటున్నాడు. నల్ల కాదు..."

"ఊహూ...నేనూ అంటూ నల్లకాదని..."

"మీ అమ్మమ్మదగ్గర పోయి కూర్చుంటా!!"

3

"అమ్మాయ్!...అదేమిటే? అలా మాటిమాటికీ తొట్టె కుదుపుతూంటే మళ్ళా మేలుకుంటున్నాడు? అసలే

కొంటుకోణంగి. పోనీ, కాస్సేపు కాళ్ళమీద వేసుకుని చిచ్చిగొట్టు...అంత ఎగరేయకు, ఉలికిపడతాడు...ఒక్క-పావుగంట ఆడించు. నేను మడివిడిచి ఇవతలకువచ్చి తీసుకుంటా—..."

*　　*　　*　　*

"ఇంకా, పడుకోలా వాడు?"

"ఉహుఁ. ష్. బిగ్గరగా అనకండి...ఇప్పుడే కాస్త కునుకుతున్నాడు...మళ్ళా లేస్తే నన్ను నేపుకుతింటాడు..."

"పీడాకడు...దొరికాడు..."

"......................"

"నిజంగా నే నెన్నెలరాత్రుల్లో ఎంత హాయిగా ఉండేవాళ్ళం? ఇప్పుడు—"

"ఆఁ...మీకు ఎప్పుడూ అదే రంధి..."

"అవును...నా ఆనందానికి అనుభవానికి అడ్డం గొట్టడానికి పుట్టాడు, పీడు..."

"ఏమిటా మాటలు?—"

"ఏమిటా...నీతో మాట్లాడటానికైనా నాకు ఇప్పుడు స్వతంత్రంలేదు. బిగ్గరగా పిలువకూడదు. అబ్బాయి ఉలికిపడతాడు. బిగ్గరగా నడవకూడదు. ఆయన నేలుకుంటాడు. నీవు నాతో కాస్సేపు తీరికగా ఉండకూడదు. ఆ మహారాజాగారి రాజు పోరు మొదలెడుతాడు. ఐతే, నేను ఇక ఇంట్లోనూ ఉండకూడదు. అలాగైతేనే?"

"ఎక్కడ నేర్చుకున్నారు ఈ పారమార్థం? మీకే ఉన్నారా మహా పిల్లలు? గాలికి తిరిగివచ్చి కబుర్లుచెప్ప

డానికే మీకు యింత కష్టమైతే, అస్తమానం కనిపెట్టుకుని కూర్చునేదానికి నాకు ఏలాఉంటుంది...ఐనా మన పిల్ల వాడికి మనం చేసుకోవడం అబ్బురమా? ఒకరికి మెప్పా? వాడుమాత్రం అందరిపిల్లలలాగా విసిగిస్తాడా?"

"వెనుక వేసుకు వస్తున్నావ్! అవును, నీకు వాడితోనే లోకం. నా మాట—"

"ఆ...మీ మాట...మీగు చెప్పేమాట ఏమిటో నాకు తెలుసు. కొత్తా."

"ఊఁ...వీడిమూలానే నాకు నీవు దూరమౌతున్నావ్. ఐనావు. ఎందుకు పుట్టాలి...వీడు?"

* * * *

"వింటున్నా మీ చిలుకపలుకులు. మహా లక్షణంగా ఉన్నాయ్..."

"కాదే అమ్మమ్మా!..."

"చూడండి! వాళ్ళఅబ్బాయితో యుద్ధంచేస్తున్నాను"

"అవును...వాడు ఎందుకుపుట్టాలి..."

"అలాగేం? నాగన్నా! నీవు ఎందుకు పుట్టావు?"

"మా అమ్మ కన్నది..."

"మీ అమ్మ కంటేమాత్రం, నువ్వు ఎందుకు పుట్టడానికి ఒప్పుకున్నావూ? నిన్నుకాకపోతే ఇంకొకర్ని కనేది. కడుపుతూన్నన్ను కనక మానుతుందా? వండుకున్నన్ను తినక మానుతుందా?

"ఏం..."

"................."

"జవాబు చెప్పవేం? ఇందాకనుంచీ నోరులేని పసి కుంకవాడిమీద ఎగిరావ్...చెప్పు మరి?"

* * * *

"మీరూ...మీ వేషాలూనూ. ఎత్తుకో...ఓమారు ఎత్తుకు తిప్పు. ఎందరు ఎత్తుకోంది ఇంతవాడవైనావ్? నేనూ బతికుంటే చూడకపోతానుటలే? వాడూ రేపు ఈపాటికి బతికి బట్టకడితే వాడిపెళ్ళాందగ్గరా ఈలాగే ధీమాకులుచేస్తాడు. అప్పుడు మనవణ్ణి నీవే ఎత్తుకు మోయాలి. చాల్లే;—ఇక ఈలాతే...ఈ నిమిషానికే వండుతండ్రిని పిసిగేశావ్. ఈ కాలంవాళ్ళకు...ఏదీ తెలియదు. అదేంలోకమో? పోన్లే నాయనా! నీవు నాదగ్గరే పడుకుందువుకాని. మీ అమ్మను నాయన్ని గంతులేసుకోమను. ఇదుగోనే అమ్మాయి...! నవ్వొస్తే ఆపుకోవాలికాని - విరగబడుతూ, పరిగెత్తితే ఎలాగే? ఒక్కమాఱు వీణ్ణి తీసుకో..."

కన్నె గులాబీలు

కమ్మ్మకుని వికసించిన గులాబీపూలు, ఎవరన్నా కోసుకుంటారేమోనని, ఎత్తుగా ఉన్న గోడమీదుగా కొమ్మ లెవరికీ అందవు. యౌవ్వనపు మున్మ్మగంతో చూసినవారిని శామ్మసిల్లచేసే ఆ కొమ్మకూడా ఎంద రెన్నివిధముల ఉవ్విళ్ళూరినా ఎవరికీ అందదు.

వెన్నెలరాత్రుల్లో చంద్రశాలా సవిధ సీమను తరంగితమయ్యే గీతికారసవాహినికోసం చాలామంది కాచుకునీ ఉంటారు. హాయిగా పాట విని, ఆ నవమోహిని పోర బాటుననైనా కనబడుతుందేమోనని ఎత్తినతలలు వంచకుండా చూసిచూసి, భగ్నహృదయాలతో తిరిగిపోతూంటారు. కాని, ఆ అమ్మాయితో స్నేహం...దర్శనం...

* * * *

సుందరం మదరాసు ఎందుకు వచ్చాడో అతనికే తెలియదు. బయలుదేరినది అసలు ఎక్కడికో తెలియదు. కాని, చల్లగాలికి బీచివద్దకు చేరుకున్నతర్వాతనైనా గేడియోవలంబనాన బొంగురుగొంతుతో అరవపాటవినబడేదాకా, తాను చివరకు అక్కడ తేలాననే విషయ్మనే లేదు. చిత్ర శోభలులేని సామాన్య సాంసారికజీవనం అతనికి నచ్చలేదు. కాంచనసమృద్ధి కలిగిన, కాంతాసమ్మతత్వము కలలోనైనా

అనుభవించని యోగంచేత అర్థంచేసుకోలేని ఆవేదనతో సంతోషం తెప్పించుకోవాలని...దాన్ని వెదుక్కుంటూ, దోవతెలియకుండా తిరుగుతున్నాడు.

పట్నంగూడా పాతబడిపోయింది నాలుగురోజుల్లోనే అతనికి. ఏమీ తోచదు. కాలంగడపడానికి మార్గాలు కనిపించడంలేదు. స్నేహితులమాట ఎత్తటంతోనే ఎక్కడలేని విసుపూ వచ్చేది. ఏదైనా రచించడానికి యత్నంచేసినా... మరల చదువుకునేటప్పటికి రసవిహీనంగా, జీవకళ కొరవడినట్టుగా తోచి, నిస్పృహతో వ్రాసినవాటిని చించివేసేవాడు.

తోటివారందరూ ఎందుకు...ఎలా, సంతోషంగా ఉండగలరో ఆతనికి అర్థమయ్యేదికాదు. తనకు ఏమికావలెనో దేనిని అన్వేషించుచున్నాడో తెలియదు. ఎరుగున్నవాళ్ళు ఈ విపరీతపు ఆవేదనను ప్రవర్తనను చూసి, కవికి అలవడే లక్షణాలలో అది ఒకటని, లక్ష్యపెట్టకుండా ఊరుకునేవారు. క్రమంగా ఎవరిసహచర్యాన్ని యిచ్ఛగింపకుండా ఒంటరిగా షికారు బయలుదేరటం మొదలుపెట్టాడు; కాని ఏమీ లాభం కనిపించటంలేదు. పార్థసారథిదర్శనంకోసం శుక్రవారంనాడు తయారయ్యే తమిళాంగనా పద్మవ్యూహాన్ని బలవంతాన భేదించుకుంటూ వెళ్ళే అవసరాల్లోనైనా అల్లుకుపోయిన అంత అందముకూడా, అతనిని లాలసునిచేసేదికాదు. వాలుచూపులూ, చిరునగవులూ లక్ష్యపెట్టడం అలవాటైందికాదు.

*   *   *   *

మంచుతెరలు ఇంకా కమ్ముకునిఉండటంచేత ఎండ బాగా పురివిప్పలేదు.

సుందరం మైలాపూరులో ఆ - వీథినే నడచివెళు తున్నాడు. అక్కడికి...ఆ మేడప్రాంతాలకి వచ్చేటప్పటికి కొంచెం నెమ్మదిగా అడుగువేశాడు,- సమీపించి, ఆ చక్కదనాన్ని చూస్తూ సాఫుగా ఆగిపోయినాడు.

కనపడ్డవి హిమానీ సంస్పర్శచేత రసార్ద్రములైన గులాబీపూలు:

అవి పలుకరించినట్లుగా అయింది ఆతనికి. ప్రహరీ వద్దకు వెళ్ళాడు, బరువుగాఉండడంచేత కొమ్మలు అందు బాటులోనే ఉన్నవి. పూలని - చూసి సంతోషిస్తూ నిలబడి నాడు.

పూలదొంతరల మీదుగా - మేడమీద - ఆ అమ్మాయి...కనబడ్డది.

ఆ దృష్టితోనే ఆ పిల్లవంక చూసి, అక్కడ నిలువ కుండా నడచిపోయినాడు.

మరునాడు ... ఆవేళకే ... అక్కడికి వచ్చి, గులా బీల చిరునగవును గమనించాడు. ఊరుకోలేక, వాటిని కోమ లంగా స్పృశించి, పరవశుడైనాడు. ఆ అమ్మాయి అందు బాటుగానే కనబడ్డది. కాని, చేయి చెప్పినమాట విన లేదు ...ముందుకు సాగలేదు.

నవోదయముతో కోరికలు విజృంభించినవి. తనవి— తనకోసమే వికసించినవి - తనకు కావాలి అనుకున్నాడు;

పూసిన పూలన్నీ...మొగ్గలనుమాత్రము కనికరించి విడిచాడు.

కనబడకుండానే ఆ అమ్మాయి తోటలోనుంచి తీయనిగొంతుతో "ఎవరు అలా కొమ్మలు లాగేది?" అని కసిరినట్టుగా అడిగింది.

అతడు ఆనవాలుపట్టి పులకితుడైనాడు. జవాబు ఏమీ చెప్పకముందే...ఏమిచెప్పాలో తెలియకముందే... ఆ అమ్మాయి కనిపించింది. గ్రీన్‌హౌస్ తిన్నెమీద నిలుచుని ఉన్నది. మొగం మాత్రము అగుపడుతూన్నది.

"ఎవరు...నీ...మీరు?"

సుందరం కొంచెం తటపటాయించి, "నే...ను" అన్నాడు.

ఆ అమ్మాయి, చిరునగవుతో చూసి...చూస్తూ ఊరుకున్నది...

"పూలు...కోసుకోవచ్చునా?" అని అతడు సిగ్గుపడుతూ ప్రశ్నించాడు.

నవ్వుతూ...అతనివంక చూస్తూనే "మొగ్గలు... కూడా కావలిసుంటే..." అని తనలోతాను నవ్వుకున్నది ఆమె.

సుందరం అమాయకంగా నవ్వుతూ గోడమీదికి... ఎగురుకు...చేజాపి

"ఇవి...మీరు...తీసుకోండి" – అని కోసినపూలను అందీయబోయినాడు.

ఆమె వద్దని సైగతో బదులుచెప్పింది. చిన్నబోయి

తరువాత కథ ఎలా నడపాలో తెలియక చూస్తూ నిలువబడి పోయినాడు. ఏమీ మాటాడలేదు ఆ అమ్మాయి. రోషంతో అభిమానంతో వెనుదిరిగి నాలుగు అడుగులు వేసి...ఇక మనస్సు పట్టలేక మళ్ళా అక్కడికే తిరిగివచ్చాడు.

ఇంకా అలాగే నిలువబడివున్నది. ఆతని రాక చూసి బహుళార్థసంభరితమైన అపాంగవీక్షణ కటాక్షముతో దిగిపోయింది.

"వెన్నెల వస్తేనేకాని...జాజులు...వికసించవు..." అని ఆ అమ్మాయి పలుకులే విస్పష్టంగా వినపడ్డాయి.

* * * *

ఆ రోజంతా ఏలా గడిచిపోయిందో సుందరానికే తెలియదు. చంద్రుడికన్న తాను ముందుగా బయలుదేరడానికి పంతముపట్టినట్లు సహానము నేమాత్రం లేకపోయింది. కాని, మామరాకతో కాని మనసులోని కోరికలు తీర్చేందుకు మాకుమారుడుకూడా ఆయత్తుడు కాడు గాదూ?

ఎవరినీ లక్ష్యం చేయనట్లు యధాయకిని రాచబాటను నిర్భయముగా తోటలో ప్రవేశించాడు సుందరం. ఎవరినీ కన్నెరగి రానవసరములేని వైఖరిలో ఆమె సమీపించింది.

ఎవరు ముందు కౌగలించుకున్నారో, ఎంతసేపలా ఉండిపోయినారో...ఎవరికీ తెలియదు. కాని ఆ అనుభవానందముద్రలో రేకలుగా విడిపోతూ, గులాబీలన్నీ సన్నజాజుల పైదోడున అవాఙ్మధురధోరణిలో అబ్బ! అనినట్లయింది. విడని కౌగిలిని, విడువజాలని హృదయంతో, విడి

పించుకుంటూ, ఆ అమ్మాయికూడా "అబ్బ" అన్నది. అంత చక్కగా అనగలిగిన పెదవులను అతడు సత్కరించాడు.

"నేను...నీతో...మాటాడను" అన్నది ఆ అమ్మాయి.

సుందరం మరీ దగ్గరగా కదలి "పోనీలే..." అన్నాడు. చిన్నపిల్లల మారాంలాగా – "నా...పూలన్నీ..." అని ఆ భంగిమం నిలుపలేక నవ్వేసింది.

"మరి...ఎందుకు మాటాడావు?"

ఇద్దరూ ఒకరినిచూసి ఒకరు...ఒకమారే కలసి నవ్వుకున్నారు.

తను చెలిమి నభిలషించలేదని కలువరిస్తూన్న జాజులతో తన నెచ్చెలి వేణిని అలంకరించాడు. ఎంతో వెదికి మారుమూలల ఆకులమాటున అణగిమణగి సిగ్గుపడుతూన్న ఒకటిరెండు అరవిచ్చిన గులాబీలజన్మకూడా సార్థకంచేశాడు.

కాని, ఆ ప్రణయ సమ్మోహనంలో ఎంతకాలము అవి రేకలువిడకుండా నిలువగలవని చందమామ సర్వజ్ఞుడులాగా నవ్వుతూన్నాడు.

* * * *

వెన్నెల పక్షపాతంనహించిన దోషాన సన్నగిలిపోయే రోజులు వచ్చినవి. సంముచనుకులతో ముత్తైపుతళుకు మాసిపోయిన తరువాత విరికన్నెలకుకూడా తొలిప్రాయము విరిసిపోయినది. గులాబీలకు మొదటి పసువము లేదు.

సుందరంరచనల్లో నవచైతన్యధుని పరవళ్ళుతొక్కుతూన్నది. కావ్యాత్మ ఆతని ఆలోచనలన్నీ సొంతంచేసుకుని మనసుజోలికి మరి పనినీ రానీయడంలేదు.

మరచిపోలేదు... లేదు; కాని మళ్ళా, ఆ అమ్మాయి కోసం కలువరించే అలసత్వం దరిజేరడంలేదు. ఆ సంతోష మంతా సంతోషముగానే ఆగిపోయింది...

ఆమెగీతికాలాపాల్లో మును మొలవని రసాంకురములు తలచూపుతున్నవి; కాని ఆతనిచెలిమికి నిలుకడ తీసుకుని వచ్చే కవళికలు లేవు. తళుక్కుమని మెరసి నిలువకుండా మాయమయే చిన్నెలు లేవు. అందరికీ ఆప్యాయంగా కన బడుతుంది; కాని ఆశలూరించదు.

ఒకరినొకరు విడువమనుకుంటూనే విడజాలకుండానే— విడిపోయినారు.

* * * *

గులాబీలు వృంతాల్ని వీడకుండానే వయస్సు కొన సాగించుకుని విడివిడిగా రేకలుగా రాలిపడుతూ జీవనసం ధ్యను సమాచీనముగా చేసుకుంటున్న అనుభవజ్ఞులలో అప్పు డప్పుడు తాత్కాలిక విభ్రమాన్ని ప్రవర్తిల జేస్తూంటాయి. అవికూడా ఎప్పటిలాగానే అందవు... అందుకోనీయవు— ఆలా ఉండిపోవాలిసిందే.

—o—

రా గ మ యి

చిన్నతనంలో, అనుకోకుండానే కామయ్యకు ఓ గండం తప్పింది.

చిన్నతనం అంటే, మరీ అంత బొడ్డూడని పసితనం కాదు. పది పదిహేనేళ్ళు ఉంటాయి, అభం శుభం అంటే కొంతవరకూ చూచాయగా తెలిసివస్తున్నయీడు.

వేసవిశెలవల్లో తాతగారిఊరు వెళ్ళాడు. కొన్నాళ్ళకు, – యిల్లు, యింటిల్లిపాదీ తీర్థానికి వెడుతూ, వీడికి కాలిమీద గడ్డో – గనుపో లేచి, పోటూ సలుపూ, – ముక్కూ మూలుగూమీద ఉంటే, – దిగవిడిచి వెళ్లారు. వాళ్ళు తిరిగివచ్చేదాకా – ఆ నాలుగురోజులపాటూ, పక్క పున్నమ్మగారియింట్లో భోంచేయమన్నారు.

వీడికి నిజానికి మరేం సుస్తీలేదు; తీర్థంపట్టుకు ఆగమ్మ కాకిలాగా తిరిగితే, కాలు బరువుచెయ్యచ్చు – ఒళ్ళు మరింత భారకించవచ్చు; అయినా – అక్కడ కొత్తగా చూసే చోద్యాలంటూ ఏముంటాయి గనుక! – ఏయేడు చూసినా, ఆ వేళకు, అవే – రంకులరాట్నాలు, అవే నక్కపల్లి దుకాణాలు – అదే సరుకుల వేట్లాట.

సరిగా సమయానికి దానిపుణ్యమా అంటూ కురుపంటూ లేవడంకూడా మేలే! – ఊళ్ళోకి కొత్తగా డేరా

సినిమా వచ్చింది. ఈ నాలుగురోజులపాటూ, రోజుకు రెండాటలు మళ్ళాపుచ్చుకోవచ్చును. ఇంట్లో అందరూ ఉంటే, – పూటపూట ఈ ఆట లెక్కడ సాగుతాయి?

పున్నమ్మగారంటే – తాతగారికి ఏదో ఒకటో రెండో వేళ్ళువిడిచినచుట్టం. ఆవిడకు కొడుకు ఆదెమ్మ; ఆ యింటికల్లా వీళ్ళు యిద్దరే. తను ఎరుగున్నప్పటినుంచీ, అలాగే వండుకు తింటూ, ఏదో కృష్ణా రామా అనుకుంటూ కాలం వెళ్ళబుచ్చు కుంటున్నారు. ఆ యింటి మండిగాని కేతప్ప, యింట్లో వాళ్ళదు కుంకుమా పసుపూ నిండుకున్నాయి. వాళ్ళకు తగని ఆచారం.

అప్పటికీ, ఆదెమ్మ చాలా అందంగా ఉంటుంది. ఆ కళ్ళు కాటుకపెట్టుకున్నట్టే ఉంటాయి. ఆ పెదవులు తాంబూలం వేసుకున్నట్టే ఉంటాయి. ఆ నడకా ఆ నవ్వూ, బ్రతుకంతటా ఏత్షణానా కంటతడిపెట్టనట్టుగానే ఉంటాయి. మనిషి ఎప్పుడూ మడిగానే – మైలపడకుండా అంగ చూసి వేస్తున్నట్టు నరాలబిగివిగా, బెదుసుబెదురుగా ఉంటుంది.

ఆదెమ్మ నడ్డనలో, ఆకలిపెరిగే సుఖ – సూత్రం ఏదో ఉంది. కామన్న తిండివేళకు సగ్వసాధారణంగా మూల గటం అలవాటైనవాడు. పిలిపించుకోకుండానే వచ్చి పీట వాల్చుకు కూర్చోడం, పెట్టింది తినడం, మూసి వెళ్లించు కోవడం – ఇదంతా పీడికే ఆశ్చర్యంగాఉంది.

ఇక తెల్లవారితే రేపు, తీర్థానికి వెళ్ళినవాళ్ళు తిరిగి వస్తారనగా – పట్టుబలవంతాన కామన్నకు శుభ్రంగా తలంటి

పోసింది. పండుగ అని నచ్చచెప్పి, కొత్తబట్టలు కట్టబెట్టింది. పంచభక్ష్యపరమాన్నాలతో రాజాన్నం పెట్టింది. తీరా, వడ్డనంతా కానిచ్చి, కరగబెట్టిన నేతిగిన్నె పట్టుకువస్తూ, ఉన్నట్టుండి చటాలున గిన్నె – గిన్నె నేలమీద విసిరికొట్టి, తన్ను తాను తిట్టుకుంటూ, వలవలా ఏడ్చుకుంటూ, ఒక్క అంగలో పెరట్లోకిపోయిపడ్డది.

కామన్నకు యీ రభస ఏమాత్రమూ అర్థంకాలేదు. "ఏమిటి – ఏమిటి?" అంటూ ఆదుర్దాగా విస్తరివదిలిపెట్టి లేవబోయినాడు. "ఏంలేదులే దాని ఖర్మం అంతే; నువ్వు కూచో!" అని విసిరికొట్టింది. పున్నమ్మ ఇంత పేరిననేయి ముద్ద పట్టుకువచ్చి, మొగానకొట్టినట్టు విస్తరిలోకి విదిల్చి, చెన్నాకోల పుచ్చుకు నిలుచున్నట్టు నిలుచుని, మింగుడు పడేయించింది. కామన్న మిర్రి – మిర్రి చూస్తూ ఆ యింతా ముక్కా – నోటా కొట్టుకుని, ఆపోశనంపట్టుకూడదనే లేచి మూతితుడుచుకుని, వెళ్ళిపోతూ, – "వెళుతున్నా!"నని కేక వేశాడు. పున్నమ్మ రొండిని చేతులుపెట్టుకుని నిలుచుని, ఎగాదిగా చూసినట్టు తలఆడించి, "వెళ్ళిరా నాయనా, నీ యమ్మకడుపుచల్లగా!" అంటూ గొణుక్కుంది. కామన్నకు ఆ విసురూ, యీ దీవెనా రెండూ ఒకయిందానే అనిపించినాయి. మళ్ళీ ఆ రాత్రికి భోజనానికి వెళ్ళకుండా ఆకలిలేదని ఎగవేశాడు. మర్నాడు వాళ్ళవాళ్లు తిరిగి రానేవచ్చారు.

నాలుగురోజులు పోయినాక, ఆపున్నమ్మ పసిపించింది. సర్వసాధారణంగా ఎప్పటిలా నవ్వుతూన్నట్లుఉండేదిగాని,—

అదేమో కామన్న కంటపడగానే రుంజుకుంటూ మొగం అవతలకు తిప్పుకుని వెళ్ళిపోయింది.

కామన్న రమారమి ముక్కుపచ్చలుఆరుతూన్న ఘటమే కనుక, ఇదంతా ఓరకంగా అర్థంచేసుకున్నాడు. తలంటిపోసి కొత్తచాపు కట్టబెట్టి, అదంతా అందుకే, చెప్పకచెప్పడమే అనుకున్నాడు. పోనీ, ఆనాడు ఆ అవాంతరం వచ్చినా, తరువాత, ఇంకో నెల్లాళ్ళపాటు ఉన్నాడు కదా. అంతలో ఆదెమ్మకు విరక్తి, వేదాంతం ముళ్ళిందో ఏమో, ఏదీ ఇదమిత్థమని తెలియలేదు.

తరువాత, ఏణ్ణర్థానికి తెలిసివచ్చింది; ఆదెమ్మ ఎవ్వారికో అన్నంలో మందుపెట్టిందనీ, పట్టుపడ్డదనీ, ఆ గుప్పుమనడం భరించలేక, ఊరి పెద్దచెరువులో ఓ అర్ధరాత్రివేళ-హారోమ్మన్నదనీ.

కథేమిటో అందరూ చెప్పుకోగా తెలిసింది: జన్మ ప్రారబ్ధంకొద్దీ, తలచెడ్డమనిషి ఎవరైనాసరే, అంటే ఇంకా 'గ్రాయుకం' రాకముందే ఆ అవాంతరం జరిగి, చేసుకున్న వాడు ఎలా ఉండేవాడో అయినా జ్ఞాపకంలేనిమనిషి—వచ్చే జన్మలో అయినా, నిండు పునిస్త్రీత్వం కావాలనుకుంటే కంటికి నదురైన యోగ్యుణ్ణి చూసి, వాడికి పెళ్ళికొడుకల్లే సకలోపచారాలుచేసి, అన్నంలో విషంపెట్టి, ఎదటఉండి తినిపిస్తే-వాడు ఆవళాన కళ్ళుమూసుకుని, వచ్చేజన్మలో ఈ మనిషికి ధవుడై పోతాడని, ఓ ఆనవాయితీ ఉంది. ఆదెమ్మ ఆలాగే చేసింది, పట్టుబడిపోయింది.

ఆ తాకిడి కామన్నకు తగలాలిసిందేకద-అలా అవాంతరం రాకపోతే.

భోజనం అయేదాకా ఎదుట ఉండేందుకు వీలులేక పోవడంతో-ఆవాళ వీడు బ్రతికిబయటపడ్డాడు.

ఆదెమ్మ అలాఅయిపోయిందని విన్నప్పుడు కామన్నకు జాలివేసింది, అసహ్యంవేసింది, రోషం పుట్టుకొచ్చింది - వచ్చేజన్మదాకా అంగలార్చడం ఎందుకు, కళ్ళఎదుట ఉన్నప్పుడు మొగమాటపెడితే కాదనేవాడా? అసలు ఆ తతంగంఅంతా అందుకే అనుకున్నాడుకదా.

అదంతా ఎప్పుడో పదేళ్ళక్రితం జరిగిపోయింది. ఆ మాటే అడుగునపడిపోయింది.

నాటికినేడు, మళ్ళీ అంతకుమించిన విడ్డూరం పుట్టుకు వచ్చింది!

ఉన్నట్టుండి, ఓనాడు, సూర్యోదయంవేళకు, గుమ్మంలోకి ఎవరో పెద్దమనిషి, పదేళ్ళ ఆడపిల్లను వెంటబెట్టుకు వచ్చాడు.

వచ్చినవారి ముక్కూ-మొగం ఎరుగకపోయినా, కామన్నతండ్రి ప్రత్యుత్థానంచేసి, "వచ్చినపనేమో సెలవియ్యండి!" అనే చూపుతో ఎదురుగుండా కూర్చున్నాడు.

ఆ పెద్దమనిషి గొంతు ఓపట్టాన తెముల్చుకుని, విలవిల్లాడుతున్నా పిల్లికూనను చేజార్చినట్టు - "ఇది మా అమ్మాయ్!" అన్నాడు.

అంటూండగానే, కామన్న ఆ చాయలకు వెళ్ళడమేమిటి, ఆ చిన్నది అటు ఒక్క-చూపు చూసి, నల్లమాలిస

ఆవేశంలో, గంగ వెర్రిగా, "అదుగో, నాన్నా! ఆయనే!" అని కేక వేయడం, "ఆయనే!" అని తలపంకించుకుని తగని సిగ్గుగా గొణుక్కుని ఆనక చూసీచూడనట్టు – చూడటం, పిల్లతండ్రీ పిల్లవాడితండ్రీ ఎవరిగోలలో వారుండి, ఉలిక్కి-పడటం, ఇంత గజిబిజీ, రెప్పపాటులో జరిగింది.

కామన్న గ్రుక్కిటమింగి, "ఆ!" అని నీరసంగా అడుగు వెనక్కి వేశాడు. ఇదేదో చాడీ అనుకున్నాడు. ఆ చిన్నది తనమీద ఏదో అఘాయిత్యంగా తండ్రిని వెంట బెట్టుకుని యాగీకి వచ్చిందనుకున్నాడు. తండ్రి ఘోరపడుగా వెనకాలుండగా ఆలోచించని చేసి పనునుతోసం తలచుకుని మనసులో వెన్నుకప్పుకున్నాడు.

"రా నాయనా! ఇలా వచ్చి కూర్చో!" అని పిల్లదాని తండ్రి ఆపేక్షగా పలుకరించి, నుంచోవాని సగసగ చేజాపి సైగచేశాడు. కామన్న వచ్చి సిలుప్రుగుడ్డలో ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్టు ఓనాటంగా చదికిలపడ్డాడు.

"ఈ చిన్నది నా కుమార్తె నాయనా!"—కళ్ళల్లో పెట్టుకుని ఎంతో అల్లారుముద్దుగా పెంచుకుంటూన్నట్టు పంచప్రాణాలూ కన్నకూతురిమీదనే పెట్టుకున్నట్టు, ఆ కూన సుఖపడటమే కుటుంబయాత్రకు నుసుగడ అయినట్టు, పిల్లదానితల గారాబంగా స్పృశించాడు.

అంతటితో కామన్న మనస్సు కుదుటపడ్డది. ఇదేదో మామూలుగా వచ్చే సవాలక్ష పెళ్ళిసంబంధాల్లో ఒకటికదా అనుకుని, ఏమాత్రం ధర పెడతాడో అని వచ్చినఆయనవంక పరకాయించాడు.

కామన్న అబ్బ, బాసెపట్టు నిదానంగా అమర్చుకుని ఎన్నో మీనమేషాలు గుణించుకుంటూన్న బిగివిలో కళ్లు గట్టిగా మూసుకుని, విధిలేక ఏదో తేల్చుకున్నట్టు నిట్టూర్పు విడిచి, 'ఈపటికి తలపెట్టలేదండి!' అని, తనలోతాను గొణుక్కున్నట్టు అనేశాడు.

పిల్లదానితండ్రి ఎంతో ప్రాధేయపడేధోరణిలో అంజలించి, 'తమరిలా అనడం, భాగ్యమేనా బాబుగారూ—మా స్థితిగతులు మనవిచేసుకునేందుకైనా అనుజ్ఞ యిప్పించండి. తరువాత తమకే విశదమౌతుంది' అని కళ్ళనీళ్ళపర్యంతం అయినాడు.

ఇంటియజమాని మాట వినిపించుకోకుండా 'యిప్పుడే వస్తాను!' అంటూ లేచి లోపలికి వెళ్ళాడు. కామన్నకూడా ఇదే సందనుకుని, అక్కడనుంచి లేచిపోదామనుకున్నాడు. ఆ చిన్నది వెక్కి—వెక్కి—ఏడుస్తూ, ఏడీదగ్గరగా జరిగి మొగంలో మొగంపెట్టి పెద్ద ఏడుపుగా "నేనే" అన్నది. కామన్న ఉలిక్కిపడి లేచి నిలుచున్నాడు. చిన్నదీ ఉవ్వెత్తునా ఎగిరి, కామన్న మెడ పెనవేసుకుని, "నేనే-నన్ను గుర్తుపట్టలేదూ? ఆదెన్నసయ్యా!" అంది; మళ్ళీ బావురుమంది.

కామయ్యకు దయ్యంపట్టినంత పనైంది. విలవిలలాడి పోయినాడు. పొలికేకలుపెడుతూ విదిలించుకుంటున్నాడు. తండ్రి చిన్నదాన్ని విడిపించాలని బుజ్జగింపుగా పెనుగులాడుతున్నాడు. చిన్నది గవంతఅయినా లొంగకుండా అలాగే కంఠంబిగించి, శ్రుతిహెచ్చించి, తన పేరు పారాయణ చేస్తూన్నది.

ఈ గంద్రగోళానికి ఇల్లు ఇంటిల్లిపాదీ సావడిలోకి వచ్చి పడ్డది. ఎవళ్ళకీ ఈ శివాలేమిటో అర్థంకాలేదు. ఇంటికైన మామ్మ, కామన్నను ఒడేసి, చిన్నదానికౌగిల్లోంచి లాక్కొని, అక్కునఅదుముకుంది. పట్టు బెడిసిపోగానే చిన్నది శోషవచ్చినట్టువాలిపోయింది. చిన్నదానితండ్రి నవనాడులూ కుంగిపోతూన్నట్టు చదికిలబడ్డాడు.

ఇంటిల్లిపాదీ నోటికివచ్చినట్టు అన్నారు. ఇంటియజమాని కొట్టొచ్చినంతపనిచేశాడు. అక్కడికి వాడకట్టు యావత్తూ మూగింది.

అలా మూగినవాళ్ళందరూ చిన్నదానితండ్రిని కాకిని పొడిచినట్టు పొడిచారు, సంగతేమిటో తెలుసుకోకుండానే, కామన్నతండ్రి అడ్డమైనతిట్లు తిడుతూంటే సాక్ష్యా అందుకున్నారు. పాపం ఆ మానవుడు అన్నింటికీ ఒడిసట్టి నోడపట్టుకు గెంటినా అక్కడే నిలుచుని అసలు విషయము ఏమిటో విన్నవించుకున్నాడు.

"ఈ చిన్నది నా కుమార్తె. లేకలేక పుట్టింది. మాకు దైవంఇచ్చినంతలో ఎంతో అబ్బనాకారంగా పెరిగింది.

ఇప్పటికి మూడురోజులనాడు, ఏదో మాటవరుసగా నేనూ మా అమ్మా దీనికి పెళ్ళిసంబంధాలసంగతి కూడ బలుక్కున్నాము. అది, విన్నది.

వినీవినడంతోనే ఆవళాన నా తల్లికి నెయ్యిశివాలు ఎత్తినట్లయింది. తానెవరో తనపేరేమిటో చెప్పకువచ్చింది.

క్రిందటిజన్మలోనే తనకు పెనిమిటి ఫలానా చిన్నవాడని నిర్ణయంచేసుకున్నానన్నది. అప్పుడు దైవం తిన్నగా

చూడనందువల్లనే, మళ్ళీ ఈ జన్మఎత్తానన్నది. తా నిక మా ఇంట్లో ఒక్కక్షణం ఉండను, తీసుకవెళ్ళి అత్తయింట దిగవిడిచిరమ్మన్నది.

ఊరూనాడూ పోగైంది. భూతఆవేశము అనుకుని, తగిన శాంతి చేయించవలెనని చూశాము కాని, లొంగక పోగా, వచ్చినమంత్రవేత్తను పట్టుకుని నానాదులుపులూ దులిపింది. కొట్టొచ్చినంతపని చేసింది.

కేవలం గ్రహబాధ కాకపోవచ్చును, ఇదొకరకం ఉన్మాదం కాకూడదా అనుకుని, పట్నంలో మిషన్ ఆసుపత్రిలో ఉన్న తెల్లడాక్టరుకు చూపించాను.

ఆయన యిలాటిది సంభవమే నన్నాడు. వెనుకటి జన్మలో తీరనికోరికనే ఏకాగ్రంగా మననంచేసుకుంటూ దేహత్యాగంచేసిన మనిషి. ఆ వ్యక్తితో మళ్ళీ జన్మఎత్తడం అంటూ కద్దన్నాడు. చిన్నదానికోరిక చెల్లించడంకన్న మరో గత్యంతరంలేదన్నాడు. యకాయకి బయలుదేరి వచ్చేశాము."

పోగైనవారందరూ కాశీమజిలీకథ విన్నట్టు చెవులు దొరకించుకుని విన్నారు. "సృష్టిలో ఎన్నివింతలైనా ఉంటాయ్!" అని కొందరూ, "కాలంకొద్దీ-మనుష్యులబుద్ధి కొద్దీ ఎన్నివింతలైనా పుడతాయ్" అని కొందరూ, లోకాభిరామాయణంగా గొణుక్కుని, యవ్వరికీ యద్విధమైన సలహా ఇచ్చేందుకు పాలుబోక ఎటువచ్చినవారు అటు తప్పుకుపోయినారు.

కామన్న విన్నపాలు :

మళ్ళీ యథాప్రకారం మేమే మిగిలాము. ఇప్పటికి అయినరగడేమో చాలును, ఇంకా నీతిగున్నంలో రాద్ధాంతంఎందుకని, ఆ పిల్లదాన్నీ, తండ్రినీ మావాళ్ళు యింట్లోకి తీసుకువచ్చారు. ఇంటికివచ్చిన బంధువులకుచేసే మర్యాదలన్నీ చేశారు. "సరే, అలాగే నాయనా, రాసిపెట్టివుంటే, తప్పుతుంది గనుకనా, మేమూ ఇక్కడ కొంచెం నిదానంగా కాళ్ళూచేతులూ కూడదీసుకుని వెనుకనుంచి కబురు వేస్తాం... ఏదో మరొకరోజు చూచుకుని శుభంఅనుకుందాముగాని!" అని యింటికైన మామ్మ వచ్చినపెద్దమనిషికి నచ్చచెప్పి, పిల్లతో చలగాటమాడి సాగనంపింది.

ఇహ అక్కడనుంచీ యింట్లో రోజు రోజూ గుసగుస పురాణీ సాగుతూంది. మామ్మ, నాన్న, అమ్మ – నాకు కను చూపుమేరలోనే నిరంతరం ఏవో చెవులు కొరుక్కుంటూన్నారు. ఏవేవో భోగట్టాలు చేస్తున్నారు.

పర్యాయతీని తేలిందేమంటే, ఈ సంబంధం మా వాళ్ళందరికీ ఘట్టిగా నచ్చింది. కారణం, పిల్లదాని హస్తరేఖలు, ఆ ఆరాటం – కేవలం అదే అసడానికి ఫలించేను. తండ్రికి ఈ చిన్నది ఒక్కతే సంతానం. ఇక కని పంటే యోగ్యతలేదు. పుష్కలంగా కలిగిన కుటుంబం కాబట్టి, ఉత్తరత్ర ఆ పిల్లదానికే అదియావత్తూ సంక్రమిస్తుంది. చేసుకున్నవాడిపంట పండుతుంది–

ఈ కారణం అందరికీ సబబుగానే ఉంటూవున్నను కాని, నాకుమాత్రం అరికాలుమంటగా ఉంది.

లోకంలో రివాజుప్రకారం అయితే, ఫలానివారి అబ్బాయికి, ఫలానావారింటిపిల్లను యిస్తామని రాయబారాలు నడవటం, ఉభయులతరఫున పెద్దలు ఆర్షేయ పౌరుషేయములు ఎంచుకునేసందర్భంలోనే, అలవోకగా, అతిచాకచక్యంగా, యిచ్చిపుచ్చుకోవలసిన మొత్తాలు, లాంఛనంగా లెక్కతేల్చుకోవడం, ఇదీ సంప్రదాయం. ఇందులో ఎప్పుడూ పెళ్ళికొడుకువారిబెట్టుఅంటూ ఉండనేఉంది.

కాని, ప్రస్తుతసందర్భంలో మటుకు ఆ ఆడెమ్మ పెళ్ళికొడుకూ, నేను పెళ్ళికూతురూ పద్ధతిగా ఉంది. అందరూ కలసి, నన్నా రాక్షసికి కట్టబెట్టేట్టు ఉన్నారు.

వీళ్ళందరూ డబ్బుఎరమీద, అసలు అక్రమం మరచిపోయినట్టున్నారు.

ఆడెమ్మ తనకు వచ్చేజన్మలో పునిస్త్రీత్వంకోసం నన్ను ఆహుతిచేయాలని చూసిందికదా? అప్పటికి నేను తప్పించుకున్నాను. ఆ తరువాత యిలాటి అఘాయిత్యమే మరోడిమీద చేయబోయి, అది బెడిసి తానే హరోమ్మంది.

ఇలాటిమనిషి, నేను తనకు హస్తభుక్తమైనట్టు ఈ జన్మమెత్తడ మెందుకు? నామీద ఇలా స్వారిచేయడానికి తరలిరావడ మెందుకు?

ఈ గొడవేమీ తలపెట్టకుండా, అన్నిసంబంధాలతో బాటూ ఇదీ వచ్చినట్లయితే, పర్యవసానం ఎలాఉండేదో కాని, ఇంత రగడై, ఇలా బజారునపడిపోయినతరువాత నేను మొగ్గానో, ఇక నా ఊరూ పేరూ అన్నీ నటు మాయమైపోయి ఎవడయ్యా ఇతగాడూ! అంటే ఆడెమ్మ

మొగుడూ! అనేది ముద్రశుద్ధిగా పడిపోతుంది. కనుక ఏమైనా ఈ సంబంధంమటుకు చేసుకోనని మొరాయించాను.

మావాళ్ళు నాకన్న మొండివాళ్ళు కొన్నివిషయాల్లో అయినా, పరమలౌక్యులు కావడంమూలాన ఇప్పట్టున ఛీ అంటే ఛీ అనడం కార్యసాధకంకాదని నన్ను ఒడుపుగా దువ్వడం ప్రారంభించారు.

మాఅమ్మ భూతదయనుగురించి భారతంలోనుంచీ భాగవతంలోనుంచీ పద్యాలు ఏకధారగా ఏకరువుపెట్టి, పిల్లదానికి నేనేతప్ప అన్యథా శరణంనాస్తి గనుక, జాలిదలచి చేసుకోకపోతే బ్రతికేదిలేదుకనుక ఎలాఅయినా ఒప్పుకోవడం ఉభయకుటుంబాలకూ శ్రేయస్కరం అంటూ చెప్పీచెప్పనట్టు తనలోతాను రాపాడుకుంటూ ఉంటుంది.

నాన్న అంతకన్న ఉద్దండంగా వ్యయప్రయాసలకు వెనుదీయకుండా, పట్నానికి ప్రయాణమైపోయి, అక్కడ పడిగాపులుపడివుండి నందికేశ్వరనాడిలో నాతాలూకు అన్నిస్థానాలభోగట్టా వెరసికట్టుగా కనుక్కువచ్చాడు.

అందులో – పెళ్ళాంపేరాలో – ఆ ప్రమథనాథుడు గుదిగుచ్చిన పొడుపుకథలన్నీ చిక్కుతీసుకుని తెముల్చుకు సరిపెట్టుకుంటూరాగా, అవన్నీ వెరసి, ఆదెమ్మ పరిపూర్ణనామంగా తయారై కూర్చున్నాయ్. మావాళ్ళందరూ 'రాసిపెట్టిఉండగా ఇహ తప్పుతుందా ?' అని నిబ్బరంచేసుకున్నారు :

నేను యింకొక్కసారి, ఓపికమేరకు మొండికివేసి చూశాను. చింతామణినాటకం పదేపదే చూసినవాణ్ణి కావ

డంచేత – అందులో చింతామణిచేత చచ్చి స్వర్గానఉన్న ఆ పంతులుగారు వేయించిన నోటిలెక్కలపంపిణీలో కొన్ని పేజీలు నాన్నమీద ప్రయోగించాను. ఆయన సజావుగా సమాధానంచెప్పడానికి పూనుకోకుండా, పై పెచ్చు తన్నడానికి సిద్ధమైనాడు. అంతటితో, ఆ అస్త్రం ఉపసంహరించుకుని, – యథాశక్తి జబ్బుపడ్డాను. ఆ రూపేణా తక్షణం తాంబూలాలు పుచ్చుకోవడం వాయిదాపడ్డది.

ఈలోపుగా మా భవిష్యత్ మామగారి వద్దనుండి ఎప్పుడెప్పుడంటూ ఒకటిరెండు ఉత్తరాలు వచ్చినాయి. నాకు, యిలా ఉన్నట్టుండి ఖాయిలాచేసిందని తెలియడంతోనే, ఆ యింటినుంచి పిన్నా పెద్దా వచ్చి యోగక్షేమం విచారించిపోయినారు. మొత్తానికి, మా అమ్మకడుపుచల్లగా వైద్యుడూ, ఇరుగుపొరుగు అమ్మలక్కలూ అంచనా వేసిన దానికన్నా వేగిరం కోలుకున్నాను.

నాకు పథ్యపానాలు గట్టిగా వంటబట్టినతరువాత మా నాన్న మంచిరోజు చూసుకుని, అయినవారిని వెంటతీసుకుని,–శుభంఅనుకుని రావడానికి తర్లి వెళ్ళాడు.

వాళ్ళు అటు బయలుదేరినప్పటినుంచీ, నాకు మళ్ళీ నీరసంగా, పైత్యవికారంగా, గుండెల్లో గబుక్–గబుక్ గా ఉంది. ఇన్నాళ్లూ జ్వరంసందడిలో యీమాట పట్టించుకోకుండా గడచిపోయింది. ఇహ ముంచుకువచ్చిపడేట్టుంది! మళ్లీ వంటికికాకతగిలినచిహ్నాలు అప్పుడే గోచరిస్తున్నాయ్; ఇంతలో, – ఉదయాన్నే బిలబిల్లాడుతూ, తర్లిపోయిన మా

బలగం,-అపరాహ్ణం వేళకు, ధుమధుమలాడుతూ అభోజనంగా యిల్లుచేరుకుంది.

నాన్న మండిపడుతూ నూతిదగ్గరకు వెళ్ళి, పెద్ద బిందెకు ఉచ్చుపెట్టి లాగుతూ, బిందె సొట్టలుపడేటట్టు గుంజుతూ - కృష్ణకు వరదవచ్చినట్టు గుక్కతిప్పుకోకుండా తిట్టేస్తున్నాడు. తతిమ్మా పెద్దమనుషులూ, మామ్మా, తీరా యింటిపెసారాలో శేవిణీవేసి, యిల్లెగిరిపోయేట్టు కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. అసలుసంగతి ఏమన్నా ఆకళింపు అవుతుందేమోనని, కాలుగాలినపిల్లిలాగా, ఆ పంచనుంచి యీ పంచకు తిరిగి, చివరకు ఏమిటని నాన్ననే అడిగేశాను.

'ఏమిటంటూ వేంరా, సిగ్గులేక?' అని నామీద ఆయన తాటిప్రమాణం ఎగిరాడు. 'నీ పెళ్ళానికి పెళ్ళిచేశాడు-ఆ ఫుండాఖోర్'-నన్ను తిట్టినట్టు చెప్పాడు. ఇహ అక్కడ ఒక్కక్షణం నిలుచుంటే ఎగిరి మీదపడి కుతికపట్టుకుంటాడేమోనని గగ్గోలుగా, అంతలో సంతోషంగా, యింట్లోకి ఉరికాను.

రెండురోజులపాటు ఓపిగ్గా శావనార్థాలన్నీ, పోగుచేసి కుప్పవేయగా, నూర్చిన గల్లా ఏమిటంటే - ఆడపెళ్ళివారిఊరు పోవడానికి, మనవాళ్ళు జంక్షన్‌లో బండి మారాలి. వీళ్ళు ఆ స్టేషన్‌లో దిగేసరికల్లా అటునుంచివచ్చిన బండిలోంచి, ఆడపెళ్ళివారు దిగారు, - ఆదెమ్మకు పెళ్ళి అయింది...అత్తవారింటికి మనుగుడుపులకు వెళ్ళుతూన్నది!

మావాళ్ళకు, ముఖ్యంగా మా నాన్నకు ఇలా తటస్థపడటంతోనే కళ్ళు బైర్లుకమ్మినవి. నడిప్లాట్‌ఫారంమీద

రామరావణయుద్ధం జరిగేస్థితికి వచ్చింది. చేతులూ, జుట్లూ జుట్లూపట్టుకో నేంతవరకూ రాకుండా ఎవరిదోవను వాళ్ళని సర్ది పంపించేశారు. మావాళ్ళు, పుల్లాయి వేమవరంవతుగా తిరిగివచ్చారు.

ఈపెళ్ళి ఈ తీరుగా కావడంలో, పేద్ద తికమకగాని చిదంబరరహస్యంగాని అంటూ ఏంలేదు.

అందరమూ చివరకు ఆదెమ్మతోసహా ఒక్క చిన్న విషయం విస్మరించాము. ఆదెమ్మకు యథాశాస్త్రీయంగా పుస్తెకట్టి, విధనను కావించి చన్న ధవుడొకడుండేవాడని!

ఆతడు. ఆదెమ్మ మేన త్తకొడుకుగా జన్మఎత్తి అన్నాళ్ళూ ఊరుకుని చివరకు తన నిజస్థితి బయటపెట్టాడు. తానంటూ ఉండగా తనభార్యను మరొకడికి కన్యాదానం చేయడం ఘోరమని మేనమామకు నచ్చచెప్పాడు. నలుగురి చేత చెప్పించాడు. ఆదెమ్మకూడా ఓ ధోరణిలో సంసారే కనుక, పూర్వజన్మస్మృతులతాలూకు తాపత్రయాలను అన్నింటినీ ఉపసంహరించుకుని అవ్వానిశిరస్సునే తలంబ్రాలు జారవిడిచింది.

ఇలా చివరకు పరిణమించినందుకు ఆ కుటుంబంలో అటూఇటూ అందరూ సంతోషించారు.

మా కెంత గుర్రుగాఉంటేనేం—మేము అడివి ఉసిరిక కాయలలాటి పరాయివాళ్ళమేనాయెను ... మాకూ వాళ్ళకూ ఘటన అంటూ లేదేమో!

మా నాన్న అభిప్రాయం—ఆ పిల్లవాడితండ్రి దేవాంత

కుడు, ఆదెమ్మనెత్తి అడచడానికి అయినసంబంధం చేజారి పోకుండాఉండటానికీ యీ పన్నాగం పన్నాడూ అని.

అయితే కానూవచ్చు! – అయినా, ఇలా జరగడం అన్నివిధాలా మంచిదే. నేనుగనుక ఆ చిన్నదాన్ని కట్టుకోవడంఅంటూ తటస్థించినపక్షంలో వేసీవేయకుండా కలిసి వచ్చిందని మావాళ్ళకు సంబరంఉండేది తప్ప, నాకుః యావజ్జీవమూ ఆవిడపూర్వజన్మతాలూఁకు ధవుడు ఒకడో అరో గుండెల్లో మెలుగుతూండేవాడేకద !

ఇంతకూ మా ఇద్దరికీ యీ గండం తప్పింది.

నాదిమాత్రం ఇదే దీవన. ఈ జన్మలోనైనా సౌభాగ్యవతి ఆదెమ్మ అఘాయిత్యాలు తలపెట్టవలసిన అగత్యం అంటూ రాకుండా పదికాలాలపాటు వర్థిల్లాలని.

—o—

?

కలా - నిజమా ? కవులకల్పనలోనివా - వాస్తవంగా ఈలాటి ఘోరాలు జరుగుతాయా ? విధికి అంత ఓర్వలేని తనం ఎందుకో ?

* * *

మామూలుకన్నా కొంచెం ఆలస్యంగా నిద్రలేచాడు. బద్ధకంతీరేదాకా పక్కదిగకుండానే రాత్రి మొదలు వేసిన నవలను ఆఖరుచేశాడు. అద్దందగ్గర నిలుచుని క్రాప్‌సరిచేసుకుని, తనఅందాన్ని చూసి మురుస్తూ...ముసిముసినవ్వుతో చిత్రమూర్తిగా ఉన్నా, నవకాలు చిందిస్తూఉన్న హైమ ఫోటోగ్రాఫును చాలాసేపు సాకూతంగా వీక్షించాడు... "ఎన్నాళ్ళయింది వెళ్ళి - ఎప్పుడు వస్తుందో ? ఈ ఆడువడుచుల మోరాయింపులకు అంతుఉంటేనా ? పుట్టింట్లో విందులుకుడుస్తూ కూర్చుంటే "ఇయం గేహే లక్ష్మి" అని నమ్ముకుని ఆసపడుతూండేవాళ్ళపని మరి ఇంతేనా? చెప్తూంటాను,కథ వ్రాసిపెట్టమంటే ఏవో సాకులుచెప్పి తప్పించుకునే అలసత్వం అంతా ఎక్కడికిపోయింది ? ఎగ్జిబిషన్ కోసం వాళ్ళఅమ్మ ఏవో కుడుతూంటే, తనుకూడా అది పోయేదాకా అక్కడే ఉండాలేం?...నడుమువాల్చకుండా రోజూ

పొద్దస్తమానమూ కూచుంటున్నామంటే నా కేమన్నా ఒలి కిందా ఇక్కడ?...నా జేబురుమాళ్ళకు పోగులుతీసి అంచులు కుట్టిపెడతానని ఇక్కడికి ఎన్నివాయిదాలయినాయి? పైగ్రిజు వస్తుందిట. నే నున్నాను చాలదూ?...వాళ్ళనాన్న చవుకగా ఐదువందలకి దొరికానని కొని ఇచ్చాడుగా! అబ్బ! ఈ పెళ్ళాలన్నవాళ్ళు ఎప్పుడూ ఇంతే..."

మెట్లుదిగి వస్తున్నాడు. అంతలో ఆగిపోయి కల కంటున్నానా అని భ్రాంతితో హర్షవిస్ఫారితనయనాలతో చూసినాడు. నిజమే, హైమ - కటకటాలను ఆనుకుని నిలుచునిఉన్నది.

మెట్లు లెక్కపెట్టుకుంటూ దిక్కులుచూస్తూ తాపీగా దిగే అలవాటు ఆ నిమిషాన మాయమైపోయింది. ఒక్క చెంగున ఆమెవద్దకు దూకేశాడు వరదరాజు. హైమ, ఆతని ఆవేగాన్ని గమనించి కొంచెం వెనుదొలగింది.

"నిజమేనా ?"

"ఏమిటి?" అని హైమ అమాయికంగా చూస్తూ, ఏమీ తెలియనిదానిలాగా అడిగింది.

"నిజంగా...నీవు—నీవేనా కనబడుతూంది?"

హైమ నవ్వింది.

"నిద్రలేవగానే ఎవరిమొగము—నాముఖమే కాదూ! చూసుకుంది? మంచిదేనన్నమాట—"

"ఇప్పుడేనా నిద్రలేవడం?"

"కాదు, చాలాసేపయింది...కాని—"

"ఇంతసేపటిదాకా ఏంచేస్తూన్నారూ మరి క్రిందికి రాకుండా?"

"కలగంటున్నాను. తమదర్శనభాగ్యం ఇంత త్వరగా ఈలా తలవనితలంపుగా—"

"చాల్లెండి...మరీ నేర్చుకుంటున్నారు..."

"నేర్పడానికి నీవు దగ్గరలేందేనా?"

అన్ని ఉత్తరాలు వ్రాయకపోతే మీరు రాలేక పోయినారూ? సెలవరోజునవస్తే మనంఇద్దరం కలిసి వచ్చేసే వాళ్ళం కాదూ?"

"నేను వస్తే...మరి రాణీగారికి తీరా దయవస్తుందో-రాదో, అసలు దర్శనమేకరవౌతుందేమోనని భయపడ్డాను"

"ఈ తలాయింపులకేంలెండి. బయలుదేరడానికి బద్ధకమనరాదూ?"

"పోనీ దయతలచి నీవే రావా అని—"

"అవును, ఈ మొగవాళ్ళమతమే ఇది. ఎవరికోసం వస్తుంది అని దిలాసా. పంపించి, తిరిగి మొగమైనా చూడ రమ్మా...ఈ జాతిలక్షణమే ఇది."

వరద, మారుమాట చెప్పకుండా లోపలికి వెళ్ళి పోయినాడు. స్నానాదికములు పూర్తిచేసుకుని వచ్చి హాల్లో కూర్చున్నాడు. హైమ వేషంమార్చేసుకుని సరిగపని చేసిన రాజ్‌పుటానా సిల్కుచీరె కట్టుకుని వచ్చి ఆతనిసరసను నిలుచున్నది.

"మోహినిలాగా ఉన్నావు..."

హైమ చిరునగవుతో ఆతనిముంగురులు సరిచేస్తూ

"నాకు తెలుసులెండి మీ యెత్తు. అమృతదానం- కాఫీ... కోసం ఇన్ని వగలా?"

కాఫీ కప్పుల్లో పోసింది. ఆతడు చూసి ఊరుకున్నాడు.

"తాగండి"

వరద, పసిపిల్లవాడిలాగా మారాంచేస్తూ బుంగ మూతితో "భోజ్యేషు మాతా..." అని హైమవంక చూసి నవ్వాడు. ప్రేమ వెల్లివిరుస్తూఉన్న చూపులతో ఆమె కాఫీ ఆతనినోటికి అందించింది. అవకాశాన్ని పురస్కరించుకుని ఆతడు హైమను దగ్గరకులాక్కున్నాడు.

"ఊఁ ఊఁ - ఉండండి - చూడండి మరి, చీరంతా కాఫీ తొణికింది...ఇంతే మీరు ఎప్పుడూను..."

"పోనీలే, నాకేగా పైను... చెల్లారాంపాపును మళ్ళా ఒకమారు తాము పవిత్రంచేయాలిసిన అవసరం కలిగిందన్నమాట. ధన్యుణ్ణి...

"ఈమారే, లేత ఊదాలో కొనండి. ఎంబ్రాయిడరీలో చక్కని సన్నఅంచులవి వస్తున్నాయి..."

"జో హుకుం"

హైమ అతనిబుగ్గలు సాగదీస్తూ "అంత నవ్వుగా ఉందేం? చెపుతానుండండి మీ పని. నా సంగతి అసలు మీరు—"

"మళ్ళా దేవిగారు పుట్టింటికి ప్రయాణం—"

"ఆఁ! అదేపని!... మీరు కావలిస్తే వెళ్ళండి... అత్తవారియింటికి..."

కాఫీతాగడం అయింది. వరద కుర్చీలోనుంచిలేచాడు.

సిగరెట్టుముట్టించవలెనని అపేక్షపడి, మళ్ళా మానివేసి, నిలుచుని, హైమభుజములమీద చేతులువేసి, ఆమెచక్కదనాన్ని చూస్తూ "నీకు కోపంవస్తే తాళుకోలేను బాబూ ! నాకు భయంవేసుకొంస్తున్నది. నీవు మీవాళ్ళయింటికి ప్రయాణం కట్టావా అంటే——"

హైమ అతన్ని కౌగలించుకుని సిగ్గుతో _ విలాసంగా "గాద్గదికంతో—— మిమ్మల్ని...విడిచి ఉండలేను... నేను అడిగినా, మావాళ్ళయింటికి పంపకండి" అని దీనంగా చూసింది.

ఆతడు "ఆc! అంతా నిజమే!" అని ఎకసక్కెముచేసి నట్లు నటించాడు.

హైమ చెంపమీద చిన్నజెల్లా యిచ్చి లోపలికి పారిపోయింది. వరద సూట్‌వేసుకుని కారులో కాలేజీకి వెళ్ళిపోయినాడు.

* * * *

వికసించినవి జాజి
విరులు నీ వేణిలో
ప్రకటించినది వలపు
సుకుమార తనువల్లి...ఇక నేలనే చెలీ!

ననలెత్తినవి భావ
నా నవ్య మాధురిని
నవనవోదయ జీవ
నాలస విలాసాలు...

అళికుమారీ గీతి
కా లాలితమ్ములై
అలయించినవి మల్లి
కా మందహాసాలు...

వెన్నెలలేని లోపం తీర్చడానికి 'వెలుగుదీపాలు' తంటాలుపడుతున్నాయి. హైమ, డ్రెసింగ్ టేబిల్ దగ్గర నిలుచుని తలలో పూలదండ సరిజేసుకుంటున్నది. 'మొగవాళ్ళు ఎంతకైనా తగుదురు. ఎంత నిబ్బరం! నాకోసం ఎంత ఉబలాటపడుతున్నా — తపిస్తున్నా — ఎదుటపడేటప్పటికి ఎందుకో అంత అభిమానం, ఆ దర్జా? అనిపించలేకపోయినా నుగా ఆయనచేత...నానోటివెంటే చెప్పించారు. కానీ, ఇంటికి రానీ. భోజనంఅయినతరువాత ని-ద్ర-పో-తా-ను. ఊహుఁ...!సినిమాకు వెళ్దామని పట్టుబడతాను. నా కసి తీరా—ఏం—నన్ను విడిచిఉండలేనని అనకూడదేం?"

చీకటిపడింది బాగా. కారుచప్పుడౌతుందేమోనని హైమ చెవిఒగ్గి ఏంధ్వనిఅయినా వింటూంది. 'అబ్బ ఇవాళ కూడా ఆలస్యమేనా? రెండు నెలలకి-ఈ రాత్రి;-ఇంకెంతసేప టికి వస్తారో? ఇవిగో ఈ కొత్తపుస్తకాల దొంతర్లన్నీ మళ్లా వచ్చిపడ్డాయి. మా అమ్మో! చదవనిస్తాననుకుంటున్నారు కాబోలు! అన్నీ దాచేయాలి. ఎప్పుడూ చదువేనా?...ఈ సిల్కుషర్టులు ఎప్పుడు కుట్టించుకున్నారో? బాగున్నాయి... ఇవాళ ఇదే తొడుక్కోమంటా. మా నాన్న పెట్టిన పంచల మీదికి ఇవి చాలా చక్కగా ఉంటాయి. ఆ!...ఇదుగో, అసలుసంగతే మరచిపోయినానేం? చాలా ఈ సిగరెట్లన్నీని?

కాల్చి పొగ నామీదికి ఊదుతారు బాబోయ్...! అవి ఉన్నంతసేపూ నేనైనా కనబడతానా? సొరుగులో పెట్టి తాళంవేశేస్తా. ఎప్పుడన్నా ముచ్చటగా నే నిచ్చినప్పుడు కాని, ఎప్పుడూ అగ్నిహోత్రాలేనా?"

ఇంకా కొంచెం పొద్దుపోయింది. మామూలువేళ కూడా దాటిపోతూంది...

"రావలసిందే ఈపాటికి...ఎక్కడ-ఇంతసేపు ఏం చేస్తున్నారో? అదా సంగతి...పెందరాడే వచ్చేస్తే నాకోసం పరిగెత్తుకునివచ్చారని ఉడికిలిస్తానని - ఎక్కడో తిరుగుతూ ఉండాలి...ఏం? అంత సదురేం? అబ్బ! ఈలాగైతే నే నుండలేను. రేపణ్ణుంచీ కారువెళ్ళేటప్పుడు నేనుకూడా బయలుదేరుతా. అక్కడనుంచి ఆలాగే షికారుకొట్టి ఇంటికి చేరుకోవచ్చును. అంతే, ఇకనుంచి ఆపనే చేయాలి."

ఫోను మ్రోగింది.

హైమ, వినికూడా వినువుతో ఊరుకుంది; కాని అవతలవాళ్లు వదిలిపెట్టలేదు...రింగ్ చేస్తూనేఉన్నారు..."ఎవరో బాబూ! వేళకు సరిగా సిద్ధమైనారు. ఎవరన్నా పిలిచారంటే ఈయన ఇల్లూవాకిలీ వదిలి, పరుగెత్తుతారు. ఈవేళే—ఈ రాత్రే ఏమంతపని ముంచుకుపోతోందో? నేను పలకను. ఎంతసేపని పిలుస్తారో చూస్తాను.

ఆగిపోయింది.

"...అమ్మయ్య!...గండం గడిచింది......ఎనిమిది దాటుతూంది. ఇంకా రాలేదేమో? ఈపాటికి వస్తూండాలి. రానీ, పనిపట్టిస్తా. మరీ బొత్తిగా భయంలేక చెడిపోతున్నారు.

చక్కగా అలంకరించుకుని ఎప్పుడు వస్తారోఅని ఎదురు చూస్తూంటే, తమచిత్తంవచ్చినప్పుడు దయచేస్తారేం ?"

మళ్ళా...ఫోను.

అవతలవాళ్ళను మనసులోనే మ్రింగేసేకోపంతో హైమ రిసీవరును అందుకుని పరధ్యానంగా—

"హలో !" అన్నది.

"జనరల్ - హాస్పిటల్"

"ఆ హాఁ"

"డాక్టర్ రాముసీమీనన్ మాట్లాడుతున్నది; ప్రొఫెసర్ వరదరాజాకు - ప్రాణాపాయ—

"ఏమిటి, - ఏమిటి మీా రంటున్నది...ఆఁ"

"కాదు ట్రాముతో కొట్టుకున్నది..."

"ఆఁ! ఆఁ! ఎలా ఉన్నారు? చెప్పండి. ఎలా—ఉన్నా—రు—?"

"స్పృహాలేదు. వారి స్నేహితు—భార్యను రమ్మనండి..."

—o—

చిత్రశాల

౧

"వాణీ!"

...పలుకదు; ఎన్నిసారులు పిలిచినా, తలఎత్తి ఆతని వైపైనా చూడదు; కొంచెంసేపు ఆమెనుచూస్తూ, అలాగే నిలుచుని ఖిన్నుడై తిరిగి వెళ్ళిపోతాడు.

చంద్రవాణి తోడివారందరికన్నా చాలా చక్కనిది. ఆ యీడు పిల్లలందరూ ఆమెతో తిరిగే వారందరూ బాగానే ఉంటారు. కాని అంత నోరూరించేరూపము మరెవ్వారికీ లేదు.

కాలేజీ విడిచిపెట్టడం వ్యవధానంగా శివస్వామి వాణి స్కూలుదగ్గర కాపలా వేసేవాడు. బద్ధకంగాఉంటే బడి అయినా మానుకునేవాడు కాని, నాలుగు వేసేటప్పటికల్లా చక్కగా క్రాపుదువ్వుకుని—సిల్కుషర్టు వేసుకుని – సిగరెట్టు కాల్చుకుంటూ – 'మీనాక్షీ కాలేజి' దగ్గర ప్రత్యక్షమయేవాడు.

మొదటిరోజుల్లో, వెంట ఎప్పుడూ ఎవరోఒకరు తీయకుండా ఉంటూండటంచేత వీలులేక, సిగ్గుపడి తనవంక చూడటంలేదేమో ననుకునేవాడు. కొన్నాళ్ళుపోయినతరు

వాత - తలచుకుంటేనే మతిఅంతా చెడిపోయేది! - మరి ఏ ధన్యాత్ముడైనా, ఆమెయవ్వనాన్ని ధన్యంచేస్తున్నాడేమో నని అనుమానపడి, అనవసరంగా అసూయపడేవాడు. తాను మనసులో భావించుకున్న, ఆ ప్రియుడు, ఆమెను పరీరంభంచేసుకుంటూన్న దృశ్యాన్ని పదేపదే ఊహించుకుంటూ, నిద్రలేకుండా అనేక రాత్రులు గడిపేవాడు.

ఎరుగున్నంతవరకూ, స్నేహితులందరికీ కాలేజీ వదలిపెట్టగానే, ఎవరిపని వారికుండేది. కాంపౌండుదాటే దాకా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వచ్చి, గోడ్డుమీద కాలుపెట్ట గానే ఎవరిదోవను వాళ్లు చల్లగా సర్దుకునేవాళ్ళు. ఎన్నడూ కూడ బలుకకపోయినా, ఎవరిమటుకు వారికి తెలుసును, మిగతావాళ్ళపను లేమిటో!

అందరూ అదృష్టవంతులే! శివస్వామికిమాత్రం ఆ భాగ్యం అబ్బలేదు. లేతవయసులో, నవనవలాడుతూ, సామ్రాజ్యాన్నంతా ఏకచ్ఛత్రంగా ఏలడానికి తగినవాడనీ,- ఏలుతున్నాడనీ,చూసినవాళ్ళందరూ అనుకుంటుంటే నిజంగా, ఒక పదహారేండ్ల చామనచాయ పిల్లకోసం కలువరిస్తూ ఆమెతోడి చెలిమికి తలక్రిందుగా తపస్సుచేస్తున్నాడు.

ఆతని వయసూ, వలపూ వ్యర్థమయిపోతున్నాయి. ఆమె ఆతన్ని గమనించడమన్నాలేదు. చెలులందరితో కలా సాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ, నవ్వుకుంటూ - శివస్వామికి మాత్రం పెడమోమై - నిత్యమూ అతనిఎదుటనుంచే షికారుపోయేది. స్వామి ఆమెను వెంబడించిపోయి, తిరిగి వెళ్ళేవరకూ ఆ ప్రాంతాల్లోనే ఉండి, మామూలువేళకే,

మామూలుకన్నా ఎక్కువవిచారంతోనే యింటికి వెళ్ళి పోయేవాడు.

తానై పలుకరిస్తుందేమోనని ఎంతో ఆశతోఉన్నాడు. పోనీ, అంతకు నోచుకోకపోయినా, ఓమారు సవిలాసంగా తనవంక చూసినా చాలు, ధన్యుణ్ణవుతానననే స్థితిలోకి వచ్చాడు. కాని, వాణికి జాలన్నాలేదు.

గాంధర్వవిధిని తన్ను వరించడానికి వాణికి ఏమైనా అభ్యంతరంఉందేమోనని చాలా రోజులదాకా సంశ యించాడు స్వామి. మంచివంశంలో పుట్టి, అదుపు ఆజ్ఞ లలో పెరిగిన పిల్లగనుక, స్వతంత్రించడానికి భయపడి, 'పెద్దలున్నారు' నారెఱిగి పెండ్లిసేయగలరు. వేగిరపాటింత వల' దటంచు సందేశమేమైనా పంపిస్తుందేమోనని కనిపెట్టు కుని కూర్చున్నాడు. మళ్ళా, అదీ కాదేమో!

ఆమె ఉపేక్షచేసినకొద్దీ స్వామికి మరీ ఆవేశం హెచ్చి పోతూంది. ఏలాగైనాసరే, వాణిని తనదాన్నిగా చేసుకో వాలిసిందే!

ఎన్నాళ్లు ఓపికపట్టి చూసినా, ఎంత ఉవ్విళ్లూరినా, ఏమీ ప్రయోజనం కనబడటంలేదు. సాహసంచేయాలి. మరోవిధాన వాణి వశమయేటట్టులేదు. ఆమెను చూసిన కొద్దీ స్వామికి రకరకాల ఆలోచనలు తోచేవి - పిశాచు పోతూంటే, దారి కడ్డుతగిలి, అనుగ్రహిస్తేకాని వీలులేదని- అందరిఎదుటా - బ్రతిమాలాలనో,-ఏ సినీమాకో, నాట కానికో వచ్చినప్పుడు అమాంతం కారులోవేసుకుని చక్కా

పోవాలనో - ఈ మాదిరిగానే కాని, ఎందుచేతనో ఏపీ క్రియారూపాన పరిణమించలేదు.

ఎన్నటికీ వాణి కనికరించదేమో, - జన్మంతా ఆమె లేకుండానే గడుపవలసివస్తుందేమో, అని తలచిన మాత్రాన్న తగని దిగులుగా ఉండేది స్వామికి.

చివరకు, ఓనాడు. ఏమైనాసరే, ఎలాగైనా ఆమెను పలకరించి, ఆమెతో మాట్లాడితీరాలని నిశ్చయించుకుని బయలుదేరాడు. దోవలో, తనకు సాయమై ఆమెను ఒన గూర్చమని వసంతమాధవులను మనసులో వేడుకున్నాడు... వాణికన్న క్షణం ముందుగానే, తడబడే పాదాలతో, 'న్యూ పాలిమర్' ఉద్యానం ప్రవేశించి, ఆమె రోజూ కూర్చునే చలువరాతిమంటపానికి సమీపాన్నే, ఆమె ఎప్పుడు వస్తుందా అని ఎదురుచూస్తూఉన్నాడు.

హంసలుకూడా చూసి నేర్చుకోదగిన వయ్యారిసడకలతో వాణి ప్రవేశించింది. వాయల్ లేతఊదా సిల్కుచీర కట్టుకుని, ముదురురంగులో, చమ్కీపనిచేసిన శాటిన్ బాడీస్ తొడుక్కున్నది. ఒంటిన ఏవో రెండుమూడు నగలున్నా, ఆ అందంలో కలిసిపోయి కనిపించడంలేదు. అడుగడుగుకీ చక్కదనం ఒలికిస్తూ వచ్చి అక్కడనే కూర్చుంది.

ఆమెసౌందర్యాన్నంతా అనిమేషనయనాలతో చూరగొంటూ 'అలరెడు రెప్పలల్లార్చినయందాక సనిమిష కస్య కాదనగ తరమె?' అని అనుకున్నాడు స్వామి.

సమీపించాడు, ఏలాగో ధైర్యము తెచ్చుకుని, 'వాణీ!' అని పిలిచాడు. ఆ ఉద్రేకంలో, ఆలోచించనన్నా

లేదు. ఆమె పరాభవిస్తుందేమోననిఅయినా వెనుదీయలేదు. ఒకసారి——కోపంగానైనాసరే - ఆమె మాటాడితే, రతనాల వంటి ఆ పలువరుస కనబడనిస్తే, అంతే చాలు ఆతనికి.

ఆప్రాంతాల్లోవాళ్ళిద్దరూతప్ప ఎవ్వరూలేరు. ఉన్నా అప్పటిస్థితిలో లక్ష్యంచేసేవాడేకాదు స్వామి. వాణి మారు పలికితే, కౌగిటిలో అదుముకుని, జన్మసార్థకంచేసుకోవలెనని ఆమెఅంగీకారంకోసం తహతహపడుతున్నాడు.

భావను రసానికితగినట్టుగా నడిపిస్తూ, తన కథనంతా వినిపించాడు వాణికి. చివరకు ప్రేమలేకపోయినా, తన అవస్థ చూసిఅయినా కనికరించమన్నాడు

స్వామి ఆమెదగ్గర భక్తుడిలాగా చాలాసేపు దోసి లొగ్గి నిలుచున్నాడు. వాణి, అంతా విని, వినిపించుకోకుండా లేచిపోయింది.

నిత్యమూ ఆమె స్వామికన్నులకఅవుదీరా కనబడేది; దగ్గర జేరనిచ్చేది. మనసులోకోరికలన్నీ తెలియజెప్పనిచ్చేది కాని, మాఱుపలుకదు; ఎన్నిసార్లు పిలిచినా తలఎత్తి ఆతని వైపేనా చూడదు.

౨

"ఊహుఁ...ఆలాకాదు...సరిగా నిలుచోలేవూ... ఇంకా కొంచెం తల పైకిఎత్తాలి...ఎవరిమీద ఆ కోపం?... ఏమీ టా పోజు, ఎందుకు వచ్చిందిరా దేవుడా, ఎప్పుడు తప్పించుకుని బయటపడుదామా అని ప్రాణాలుబిగపట్టుకుని నిలుచున్నమాదిరిగా ఉంటావేం? ముఖంలో కాస్త ప్రసన్న భావం కనపడనీయి."

ఉత్సాహమేతప్ప వేరే లక్ష్యమూ మెయందు ఉన్నట్లు తోచ లేదు స్వామికి. శ్రీమాన్ ఎన్నడూ తానై వాణినిగూర్చి ప్రశంసించలేదు స్వామితో.

వాళ్ళిద్దరికీ ఏలా అంతస్నేహం? అతనిదగ్గర వాణి చాలా చనువుగాఉంటూందే? అతన్ని వరిం...ఊహుఁ... కాదు. వాణి అంత అన్యాయంచేస్తుందా ... ఏమో? ఇంతకూ శ్రీమాన్ ధన్యుడు.

"స్వామీ!"

ఆతనికి ఏమీ గోచరించడంలేదు. తా నొకటితలచితే దైవ...కాదు...వాణి మరొకటి తలస్తూంది. ఆమె ఆలో చించి చేసినపనే ఇది. లేకపోతే ఆ......

కోమలం వాణీఅంత చక్కంది కాకపోయినా, ఆమెకు ఎంతో తీసిపోయిందికాదు. వాణిని చూచినకళ్ళతోఅయితే ఏమోకాని, ఎంత రసికుడికైనా ఆమెమీంచి మనసు మరల్చుకోడానికి చేతనవుతుందా?

వాణి శ్రీమాన్‌తో మాటలాడుతూందనే, స్వామి ఎంతో వేదనపడుతున్నాడు. అది చాలనట్లు, కోమలం అతన్ని మరీ కష్టపెడుతూంది.

నిత్యమూ ఆతనున్నతావు వెదుక్కుంటూ వచ్చేది కోమలం. ఇక నిలువనిచ్చేదికాదు. "తనంత తా వలచి వచ్చిన" కాంతను చులకనచేయడం సుంచిదికాదనేపంథాలో మాట్లాడేది ఎంతసేపైనా. కాని స్వామికి ఆమె చెంతనున్న దనే స్పృహఅయినా ఉండేదికాదు. ఆమెను పలుకరించికాని, ఆమెతో మాట్లాడికాని ఎరుగడు. తానున్నంతసేపు, ఆమె

కూడా విడువకుండా అక్కడనే ఉండి వెళ్ళిపోయేది:- మరు నాడు మళ్ళా మామూలుగానే ఇరువురూ తారసిల్లేవారు.

వాణి, శ్రీమాన్ చాలా త్వరగా వెళ్ళిపోయేవారు. స్వామి ఎంతోసేపటికి తెలివి తెచ్చుకుని ఉస్సురనుకుంటూ కాలుసాగించేవాడు. నిత్యమూ అంతే. బయలుదేరేటప్పుడు చాలా ఉత్సాహంగా ఉండేవాడు. ఆనాడైనా వాణి ఒంట రిగా వస్తుందేమో - శ్రీమాన్‌తో ఎందుచేతనన్నా పోట్లాడి మాటలాడటం మానేసిందేమో - నిజంగా శ్రీమాన్ మీద, తా ననుకున్నట్లుగా ఆమెకు మనసులేదేమో...ఏమో, ఈలాగే చాలా అనుకునేవాడు.

కాని, మామూలుమాదిరిగానే, వాళ్ళిద్దరూ కనబడే వారు...మరికొంతసేపటికి కోమలం ప్రత్యక్షమయేది.

3

"చివురాకు చెలిచేత
పిలువనంపింది
సరికన్నె ప్రాయాన
విరజాజిమొగ్గ
ఏవేళకయినాను ఎదురుచూసేవా
హోవాలి ననుబాసి తీవ జపగాల...
తేటవెన్నెలమీద
తేలి వచ్చింది
చాటుగా మాటుగా
చామంతిరెమ్మ...

నీహారగిరి హిమా
నీ చర్చతోను
జోహారులన్నదీ
జూకాచమేలి...
శరదంబువాహాల
జతచేసుకుంది
మరచిపోయేనని
మందారమాల
కోయిలల కందని వి
హాయస పథాల
సాయమాతానంది
సంపంగిరెమ్మ...ఏళ వే...

*   *   *   *

"నన్నిక్కడ నిలువనీయవా ?"
"నేను పలుకరిస్తే మాపుపలుకవా;"
"కోమలం!"
"స్వామీ!"
"నేను నిన్ను ప్రేమించలేను"
"నేను, ... మరి ... నిన్ను ప్రేమించకుండా ఉండలేను."

"ఎంతచక్కగా పాడింది...ఎవరో ఆ...అమ్మాయి"
"ఎంత చక్కగాఉంది...వాణికాక మరెవరో ఆ... అమ్మాయి!"

"ఎవరు?"
"కనపడటంలేదూ...వాణి...శ్రీ..."
"నాతో మాటాడవద్దు"
"నీవు నేను మాట్లాడితే విననద్దు"
"అసాధ్యురాలవు!"
"నీకు ఎలా తెలుసు?"

* * * *

సంజెలో లేమావి
కొంజివురుచాయలో
మంజుల ముఖాబ్జ సుష
మా విలాసాలలో...
నీ చాయలే దోచునే...

చేతలో జాజి తొలి
పూతలో కోయిలల
కూతలో గొజ్జంగి
లేత తళ్ళళలలో...
నీ వలపులే నిలుచునే...

వగరులో షట్పదుల
పొగరులో కరవీర-
తొగవులో తొగకన్నె
నిగనిగన్నిగలలో...
...నీ సొగాయల్ తలసూపునే...

* * * *

"కలువలన్నీ ఎందుకూ ఆ చంద్రుణ్ణి చూసి అలా నవ్వుతుంటాయి?"

"చక్కనివాడని."

"ఊహుఁ"

"చక్కలిగింత పెడుతాడని."

"బలే బాగుంది. ఏలాగూ గిలిగింతలతో నవ్విస్తాడని, తామే ముందు నవ్వేస్తున్నాయా?...అయినా చెప్పాకో చూద్దాం మరి?"

"......................."

"ఎందుకో చెప్పనా, 'పాపం,...ముద్దొస్తూంటాను కదా నన్నుచూసి ఈ కన్నెలందరూ, విరగబడిపోతారు అనే దిలాసాతో, ముసిముసినగవులతో ఉదయిస్తున్నాడు కాని, అదేమిటి, ఆ మొగాన...మచ్చ..మచ్చ...ఆ సంగతి మరచిపోయినాడా?–' అని నవ్వుకుంటున్నాయి."

"కలకలలాడుతుంటాడు ... రాజుకే వంకబెడుతున్నావూ?"

"కిలకిలా నవ్వుతూంటవి, కలువలన్నీ అందుకనే?"

"పోనిద్దూ. అద్దంలో చూసుకునిరావడం మరచిపోయిఉంటాడు."

"ఆతనా మరచిపోయేది. మరి...ఆలాగయితే కనపడ్డ సరస్సులో అల్లా ఎందుకూ ప్రతిబింబిస్తూంటాడు. రాత్రంతా అక్కడనుంచి కదలడేం?"

"అందంసంగతి తెలియక."

"ఊ...అర్థం తెలియకకాదేం?"

"చంద్రుడికా కళంకదోషం!" అన్నది గీర్వాణి.

"అందుకనే ... శ్రీమాన్ కుడిచెంపకా అంత బ్లాపాచ్" అన్నది...చం...ద్ర...వా...ణి...

౪

—మహారాజు దుష్యంతుడు కణ్వపుత్రిని గాంధర్వ విధిని పరిగ్రహించాలనీ, లేకపోతే నిలువలేనని అనుకున్నాడు. నిశ్చయించుకున్నాడు—తరువాత ఓ నిమిషానికి, కలకంఠవధూ కలకంఠమాధురితో 'కింశీతలైః' అన్నదాని తెలుగు ఎత్తుకుని ఆ అమ్మాయిచేతకూడా అంతకన్న పక్కాగడుసుగా ఏదో మారుపలికించాడు...చివరకు ఏలాగో ఒప్పించాడు.

మళ్ళా ఎన్నాళ్ళు జరిగాయో...శకుంతలను కడుపులోఉన్న కొడుకుతోకూడా మాలినీతీరాన్నుంచి పంపించి వేసేటప్పుడు, ముసలి మహర్షి పడుచుగొంతులో గాద్గదికం స్పష్టముగా వినిపించింది......

......ఎత్తినప్పటినుంచీ, ఎప్పుడు పడుదామా అని కాచుకొనియున్న యవనిక, దానిపుణ్యాన చివరకు గౌరవంగా సోలింది.

* * * *

"జయము జయము మహారాజునకు" అన్నది కులుకుతూ రమణ.

"సంతోషించాంలే, తెలివికి" అని సవిలాసంగా

మూపుబలికింది, ఓ చిన్ని చపేటంతో సత్కరించి...కుచ్చు తలపాగ తీసివేస్తూ కోమలం.

"చాలా బాగుంది కోమలం! వేషం చాలా చక్కగా వేసుకున్నావు. కాని అదేమిటి? మా అన్నయ్యమీసం పెట్టావేం? మహారాజాయెను. ఇంకా పెద్ద మీసాలుం డొద్దూ?"

"నీకేం తెలుసు. ఈ మీసాలకే భయపడి, వరించ కుండా శకుంతల తప్పించుకుని పారిపోతుందనుకున్నాడు ఈ దుష్యంతుడు."

"భయపడకేం శకుంతల! ఆశ్రమంలో నిలివెడేసి గడ్డాల ఋషులనందర్నీ చూస్తూ...ఆమెకు కొత్తా?"

"కొత్తదికాదూ చిన్నమీసం, నున్ననిగడ్డం"

"అలాగేం"

"కాకపోతే మీ అన్నయ్యమీసమేం...ఇది...పోనీ మీ అన్నయ్యనే అనుకో. అదుగో, మీ వదినె వస్తూంది చూడు. అంతా అయిపోయినా, ఆ వయ్యారం, ఆ నడక మానలేదింకా చూడు."

"ఏం, రమణా! ఇందాకనుంచీ కనబడలేదేం" అని అడిగింది చమ్కీపనిచేసిన "స్తనవల్కలం" సడలించు కుంటూ, సగము తీసివేసిన శకుంతలవేషంతో ప్రవేశించి రాణి.

"అవును, ఏలా కనబడుతాను. నీకు దుష్యంతుడి మీదనేగా దృష్టంతా."

"అతను మీ అన్నే అయినప్పుడు నీ కింత ఉలుకెందుకూ?" అని అందుకున్నది. కోమలం.

వాణి కోమలంవంక బెదురుతూ చూసింది. కోమలం కనుసైగతో ఆమెకు తెలియజెప్పింది.

"చాలా చక్కగాచేశావు వాణీ! అందరూ ఎంతో మెచ్చుకున్నారు" అని అభినందించింది రమణ.

"అందరూ...ఎవరు ?"

"ఎవరా ?...వచ్చినవాళ్ళందరూ...ఎరుగున్నవాళ్లు ఎరుగనివాళ్లూకూడా...మా నాన్నగారు నిజంగా సంభ్రమం పట్టలేకపోయినారు. ఇక నేనా...నాసంగతి సరేకదా... బ్రహ్మదేవుడు...ఆ ముసలాడు మతిపోయి నన్ను ఆడదాన్నిగా చేశాడని అంతసేపూ తిడుతూనేఉన్నా; నేనే మొగవాణ్ణయితేనా?"

"ఊఁ"

"అమాంతం స్టేజిలోకి దూకి నిన్ను ఎత్తుకుని పారిపోయిఉందును."

"నిజంగా అంత బాగుందా. అయితే బాగున్నది నేనా, నా వేసమా."

"రెండూను...కాని ఏంలాభం"

"చాల్లే రమణా! ఎవరన్నా చూస్తే నీవు నన్ను మోహించావనుకుంటారు."

"నిన్నా...నిన్ను మోహించని దెవ్వడు వాణీ."

* * * * *

"అన్నయ్యా! నీ కళ్లేవి ?" అన్నది రమణ.

"ఏం" అన్నాడు స్వామి మసులుతూ ఆమెవైపైనా తిరుగకుండా.

"మరి నా కళ్ళు చూశావా?"

"ఏం, నీ కళ్ళకేం, బాగానే ఉన్నాయి" అని చాలా అమాయికంగా, తెలివితక్కువగా బదులుపలికాడు స్వామి.

"అదికాదోయ్ తాతయ్యా! నా కళ్ళు చేసుకున్న పుణ్యం నీ కళ్ళు చేసుకోలేదుకదా, అని అన్నాను. అదీ తేడా."

"ఏమిటా విశేషం?"

"వాణి ... ఎరుగున్నావుకదూ వాణిని...శకుంతల వేషంవేసింది...ఇవాళ మా కాలేజీ ఆనివర్సరీ తెలుసును కామా. ఎంత బాగుందనుకున్నావు...ఎందుకు చూడని జన్మ!"

స్వామి మనసులో కోరికలన్నీ ఓమారి దూకుడుగా ముందుకు దూకినాయి. కాని ఆ సంచలనం ఆవంతైనా బయటపడనీయకుండ సంయమనంచేసుకొని, శాంతం, ప్రసన్నభావం అభినయిస్తూ,

"అలాగేం. నాకు తెలిసిందికాదే. లేకపోతే నేను కూడా వచ్చేవాడినే!" అన్నాడు.

"నీలాటివాళ్ళను రానియ్యరుకాదూ."

"ఎందుచేతనో?"

"ఆఁ. ఏముంది. తలా మీసం నెరవలేదు కనుక."

స్వామి కొంచెం ఆగి ఏమో ఆలోచించాడు.

"దుష్యంతు డెవరు?"

"కోమలం. నీ వెరుగవనుకుంటాను. నీఅంత పొడుగ్గా చాలా అందంగానే ఉంటుంది ఆ అమ్మాయికూడా..."

—కోమలాన్ని తా నెరుగడుకాదూ! వాణి నంత కన్నా ఎరుగడు! రమణ ఎంత అమాయకురాలు! తోడి వారందరకీ ఎంతకాలంనుంచో తెలిసిఉన్న ఆవిషయం కూడా ఆమెకు తెలియదే!

"నే నన్నానుకూడాను నవ్వుతూ, కోమలంతో, ఆ మీసం సరిగా నీ మీసంలా ఉన్నదని. నిజంగా చూసి ఆలా చేసినట్టున్నది" అని మళ్ళా అందుకుంది రమణ.

"వాణి ఏమన్నది?" .

"ఏమనడమేమిటి?"

"నా మాట వచ్చిందికాదూ" పొరబాటున తప్పి జారి అనేశాడు. తరువాత నాలుక ఎంత కరుచుకున్నా ఏమి లాభం? కాని రమణకు అదికూడా అర్థమయినట్లు లేదు.

"నీ మాట వచ్చినా ఏముంటుంది ? నిన్ను ఎరుగదు కాదూ!" తరువాత స్వామి ఏమీ మాటాడలేదు. ఆతడు వింటున్నాడో, లేదో అయినా గమనించకుండా రమణ, గబ గబ కొంచెంసేపు ఆమాటా ఈమాటా చెప్పి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

* * * *

"ప్రొద్దుపోతూంది, ఇప్పు డెక్కడికి స్వామీ?"

లోపలనుంచి ఎవరో ప్రశ్నించారు. ఆతడు మారు పలుకలేదు. పెడల్ మీద ఓ కాలు వేశాడు.

భోజనంచేయవా మరి?— చేసి పోరాదూ?"

వెనుకనుంచి సగంసగం వినపడ్డాయి ఆ మాటలు గాలిలోంచి స్వామికి. అప్పుడే రోడ్డుమీదికి వచ్చేస్తున్నాడు.

ఉండుండి, రెండుమూడుసార్లు పెద్ద జ్యోతులు ఆతని ముందర నాట్యమాడి మాయమయినాయి. రోల్ ఫిల్ము లాగా రోడ్డు చుట్టుకు పోతూంది. చివరకుఅయిపోయింది.

బయలుదేరినప్పటినుంచీ, ఆ స్పృహాలేకుండానే, స్వామి తిన్నగా కాలేజీహాస్టలు బయట ఆవరణదగ్గరకు వచ్చి ఆగిపోయినాడు. అప్పుడు తెలిసింది, ఆతనికి తా నెక్కడ ఉన్నదీని.

౨

ఆలకిస్తున్నాడు. ఆలకించినకొద్దీ మైమరచి ఆనంద మయుడై పోతున్నాడు. ఎన్నిమార్లు విన్నా తనివితీరటం లేదు. కర్తవ్యాన్ని నిర్ణయించుకోలేకనూకాదు, కాలు సాగ కనూకాదు. ఎందుకో ఏమో కాని, ఆచోటనే ఆగిపోయి, ఆలాగే నిలువబడిపోయినాడు స్వామి. పాడుతూన్న ఆ మోహనాంగి పాట చాలించలేదు. మళ్ళామళ్ళా ఆ ఫణతే ఎత్తుకుని,

ఆడుకుంటానోయ్, పాట
పాడుకుంటానోయ్,
ఆడీ, పాడీ, అలసీఐనా,
ఈడేసంటానోయ్, నీకూ...
జోడే నంటానోయ్...ఏమోయ్
ఆడూకుంటానోయ్.

ఈమారు ఇక ఆలోచించలేదు. ప్రాకారలంఘనంచేసి లోపల ప్రవేశించాడు. ముందు మందారచెట్లు ఒత్తుగా పెరిగి, అడ్డమున్నాయి. వాటికవతలనుంచే మళ్లా...

వాపి చూశానోయ్, మోపీ
కాపీ చూశానోయ్,
కాపీ కన్న సొంపు నీ మై
తావే నంటానోయ్...ఏమోయ్
.........ఆడూకుంటానోయ్

ఈ చరణం వినిపించింది.

చప్పుడు చేయకుండా, చెట్లమాటునుంచి తొంగి చూశాడు. చాలా సమీపంలోనే వాణీ, కోమలం, మరెవరో ఇంకోఅమ్మాయి ఉన్నారు. ఆ యిద్దరూ కూర్చుని ఉన్నారు. వాణి వారిచేరువనే జాజిపొదమీదికి ఓచెయి జాపి నిలుచుని పాడుతూంది.

దగ్గరకు వెళ్ళాడు. కౌగలించుకుని గబగబ ముద్దిడుకున్నాడు స్వామి ఆమెను. సమయముజూచి, 'అనసూయా ప్రియంవదలు' నిష్క్రమించారు.

వాణి నవ్వుతూ ఆలాగే నిలువబడిఉన్నది.

... ...

'అమ్మ! ఇప్పటికి నా కసితీరింది' అన్నాడు స్వామి.

వాణి సాభిప్రాయంగా స్వామివంక చూసి, సిగ్గుపడి, చిరునవ్వుతో తలవాల్చింది.

"ఇకనైనా నీ మౌనవ్రతం చాలిస్తావా?"

వాణి 'అవు' నని తలఊపింది.

"ఇంతకాలంనుంచీ నీ నోటిమాట వినడానికే నోచలేదు నేను. పలికితే నోటిముత్యాలు రాలిపోతవా?"

"... ... ..."

"నీతోడివాళ్ళందరితోనూ అంత చనువుగా, కులాసాగా తిరుగుతూండేదానివి. నామీద నీకు ఎందుకూ అంత నిర్దయ? ఎంత పలుకరించినా ఎన్నడైనా మారుపలికావా?"

"... ... ..."

"నిజమే, నాదే అపరాధం కావచ్చును. నీవు మెచ్చుకొనేటట్టుగా, నీ సరసత్వానికి, చక్కదనానికి సరిపోయేటట్లుగా నేను పిలువలేకపోయినానేమో! నామీద, నాస్థితి మీద జాలన్నా లేకపోయిందా నీకు?"

వాణి నవ్వుతూంది. ఆ నవ్వును అర్థంచేసుకోలేక స్వామి మళ్ళా ఏదో వేదనపడుతున్నాడు. ఆమె నవ్వుతూనే-ఆతనిమాటలన్నీ వింటూనే, ఏదోవైపు రెప్పవేయకుండా చూస్తూంది. క్రమంగా స్వామికూడా, ఆసంగతి ఏలాగో గ్రహించి, తానుకూడా ఆమెచూస్తూన్నవైపే, ఏమిటో తెలియకుండానే చూస్తున్నాడు.

చాలాసమీపంలో గులాబీపొద ఉన్నది. దానినిండా విచ్చినవి, అరవిచ్చినవి, చాలా ఉన్నవి పూలు. ఒక గండు తుమ్మెద ఎక్కడనుంచో వచ్చింది, ఆవేళ. తిన్నగా, ఓ చక్కని గులాబీదగ్గరకు వెళ్ళి కావలసినంత మధువుగ్రోలి, తనత్రోవను సంగీతంపాడుకుంటూ చక్కగా వెళ్ళిపోతూంది. అదీ దృశ్యము.

"సృష్టిలో చిత్రాలు చాలా ఉంటాయి" అన్నాడు స్వామి చివరకు, చాలా తెలివితక్కువగా.

"అవును, చూసి నేర్చుకోవలసినవికూడా చాలా ఉంటాయి" అన్నది వాణి అతనివంక చూడకుండానే.

స్వామి మనోవీధిని పెద్ద మెరుపు మెరిసి, వెనుకటి సంశయాంధకారాన్నంతా పటాపంచలుచేసేసింది. కలలో కష్టాలు అనుభవించి, మహారాజయోగంలో మేలుకునే వాడి లాగా, స్వామి అంతకాలానికి, అప్పటికి మేలుకున్నాడు.

"నిజమేకాదూ!" అన్నాడు ఆమెకళ్లల్లోకి చూస్తూ కౌగిలివీడకుండానే.

వాణి స్వామికి మరీదగ్గరగా జరిగి, ఆతనికౌగిలిలో అణిగిపోతూంది.

"అవును. గులాబీకి ఏమిస్వాతంత్ర్యమున్నది" అన్నది చెంపలమీదిగంట్లు తడవిచూసుకుంటూ.

"మధుపకుమారుడిదేనా, ఇన్నాళ్ళనుంచీఅపరాధం!"

"కాదా మరి! ప్రేమమధువుతో, ప్రణయమధువుతో పూర్ణంగా ఉబికిపోతూన్న గులాబీకన్నెను పలుకరించాలని, పలుకరించితే మారాడదని అనుకోడం ఆతనితప్పుకాదు? అంతప్రేమతో పొంగిపోతూ, ఆత డెన్నడు దరిజేరుతాడాఅని కలువరిస్తూంటే, దూరాన్నుంచి పలుకరించి పలుకలేదని, ఖిన్నుడై తిరిగిపోతాడా? ఆతని కంతమాత్రం తెలియదూ, కుసుమసుకుమారి తనకోసం తపించి వాడిపోతుందని."

స్వామి నూతనోత్సాహముతో, ఆమెవంక వింతగా చూస్తూ, ఆమెమాటలన్నీ ఆలకిస్తున్నాడు. వాణి ఆతని

అమాయకత్వానికి నవ్వి, అతన్ని చేరదీసి ముద్దిడుకున్నది.

"సృష్టిక్రమం తారుమారవుతున్నది. గులాబీదగ్గరనా మొకరితుమ్మెద పాఠంచదువుకునేది?" అన్నది వాణి.

"నేను సాహసంచేయలేకపోయినాను వాణి! నాతో మాటాడకపోతే, నామీంద నీకు ప్రేమలేదనుకుని, విచారపడి ఊరుకునేవాణ్ణి."

"సాహసం ఎందుకూ? అంతమాత్రం కనిపెట్టలేకపోయినావు, కోమలాన్ని చూసిఅయినా నేర్చుకోలేకపోయినావే!"

స్వామి కొంచెం కోపంగా ఊరుకున్నాడు.

"అదుగో అంతలోనే మళ్ళా అలుకా! కాదు స్వామి! కోమలాన్ని నీకు పాఠంచెప్పమని నేనే పంపించాను. అప్పటికయినా నీవు ఆలోచించలేకపోయినావు. గ్రహించలేకనే పోయినావుకదా. కోమలం నిన్ను పలుకరించినట్లు నీవు నన్ను అనాడే......"

వాణి సిగ్గుపడి ఆమీంద మాటాడలేకపోయింది. అతని పెదవులకందకుండా, తనముఖం తిప్పేసుకుంది. స్వామి బలవంతాన ఆమెముఖాన్ని తనవైపుకు తీసుకుని చాలాసేపు ముద్దిడుకున్నాడు.

—ఈల వినపడ్డది. వాణి తటాలున ఆతనిఒడిలో నుంచి లేచి, ఆతని నక్కడే ఉండమని చెప్పి, పరుగెత్తుకుని వెళ్ళింది. మళ్ళా వెంటనే తిరిగివచ్చి, అతన్ని కౌగలించి,

"ఇంక నీవు వెళ్ళిపో. మా వాడైను పిలుస్తూంది. నేను వెళ్ళాలి–" అన్నది.

స్వామి ఆమెను వదలలేకపోయినాడు.

"అబ్బ! వెళ్ళిపో" అని ఆతన్ని ముద్దిడుకుని, 'రేపు నాలుగుగంటలకు న్యూసాలిమర్' అని అక్కడనుంచి గబగబ వెళ్ళిపోయింది.

స్వామి అమితోత్సాహంతో ఒక్కఉదుటున కాంపౌండువాలు దూకి ఈవలకు వచ్చేశాడు.

... ...

—శ్రీమాన్ చాలా ఆశ్చర్యపడ్డాడు. తలుపుతీయడంతోనే శివస్వామి, ఆతనిచాటున ఒదిగి సిగ్గుపడుతూ వాణి, ఆతనిస్టూడియోలో ప్రవేశించారు. స్వామి ఆతన్ని కోపంగా చూసి, '—చేతనయితే వత్సరాజునుకూడా చిత్రించు.' అన్నాడు.

శ్రీమాన్ ఓ నిమిషం ఆతనివంక చూసి, తరువాత ఏదో జ్ఞాపకంవచ్చినవాడిలాగా నవ్వాడు.

"అది చాలా పాతకథ...స్వామి! వత్సరాజును చాలాకాలంక్రిందనే చిత్రించి...చుకొన్నాను. మా సాగరికను నీవు చూడలేదు కాబోలు!"

అని అక్కడనున్న తెర ఆవలకు జరిపాడు. ఎదురుగుండా ఈజెల్ మీద సగము తయారయిన బొమ్మ ఉన్నది. కొంచెం ప్రక్కన నవ్వుతూ కోమలం కూర్చుని ఉన్నది.

"రత్నావళి"

అని నవ్వి శ్రీమాన్ కోమలాన్ని చూపించాడు.

"వత్సరాజు తన్ను చూపించుకున్నాడు."

కోమలం పరుగెత్తుకుని వచ్చింది. వాణి ఆమెను కౌగలించుకున్నది. ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు.

శ్రీమాన్ నవ్వుతూనే 'కోమలం! టీ పెట్టు. వాళ్ళిద్దరు' – అని స్వామి, వాణినీ కనుసైగతో చూపి – 'కూడా ఉంటారు' అన్నాడు......

వాణి నవ్వుతూ, కోమలంతో కూడా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

స్వామి దగ్గరనున్న కుర్చీలో కూర్చుని, నవ్వు మొగంతోనే శ్రీమాన్ దగ్గరనుంచి అడిగి తీసుకుని సిగరెట్టు ముట్టించాడు......

కులాసా

"బాగా లేదు. వేషమంతా మార్చాలిసిందే - ఎన్ని మాట్లు చెప్పను, నీకు కొర్నాటిచీరెలు బాగుండవని? మొన్న తెప్పించిన లేతగులాబీచీరె కట్టుకోరాదూ!"

"పోనీలేద్దురూ, ఏలాఉంటే నేం. వియ్యమందబోతు న్నానా? ఇట్టి పేరంటము వెళ్ళిరావడానికి ఇవి చాలవూ?"

"ఓ - చాలకేం. అయినా రెండో మూడో రంగులు తక్కువ - లేకపోతే ఇంద్రచాపంలాగా మెరిసిపోయేదానవే! ఇంతకూ ఏలాటివాళ్ళు ఏమాదిరిచీరెలు కట్టుకోవాలో ఎవరి బుద్ధికి వాళ్ళకి తెలియాలి. ఎంతకాలం - అదికాదు, ఇది - అని దిద్ది చెప్తుతూంటారు, ఎవరుమాత్రం? - ఎవరిఅందం—"

"నే నేదిచేసినా అంతే లెండి. మీ రవునన్న దెప్పుడు? నేను అందరికిమల్లే అందగత్తెను కాదు గనుకనే, మీ రీసడిం చటం - కానీలెండి. ఏంచేస్తాం—"

"ఉన్నమాటకు ఉలుకెందుకూ? నీకు తోచినంతేకాని ఒకరు చెపితే వినడమంటూ ఎన్నడైనా ఉన్నదా? ఇప్పుడు కొత్తఏమిటీ, మామూలేకాదూ!"

"అప్పుడామాత్రం తెలిసిందికాదేం. ఎందుకు కొన్నారూ?"

"నీకు తెలియదూ- ఎందుకంటే, నీ-"

"అవును. నా పోరుపడలేక కొన్నారు. అంతేనా?

సరేలెండి; ఏమిటాలోచనప్పుడల్లా కవ్వించి కజ్జాలాడు తూంటారు.”

“కాదు, సరసమాడుతూంటాను.”

“సరసాలకి నేనేం సానిదాననుకున్నారా?”

“ఆఁ— పొరబాటే, మరచిపోయి అన్నా— మీ నాన్న ఆ శ్రోత్రియపుముండాకొడుకు— భువనేశ్వరందగ్గరే కూర్చోబెట్టి పెంచాడాయెను మిమ్మల్ని! మీదగ్గర ఆఁ— అంటే తప్పు, నారాయణ అంటే బూతుమాట. సరసాలుకావులే, మీ భాషలో ఆషామాషీలంటారే అవి—”

“అనండి. ఆడపిల్లల్ని కన్నందుకు మా నాన్న యీ మాటలన్నీ మీచేత పడాల్సిందే. “అమ్మా, మంచిగా ఉండు” అని చెప్పాడుకాని, ఆయన మాకు కానిపోనివేమీ నేర్పలేదే – చచ్చి స్వర్గాన ఉన్నవాడిని ఇంకా సాధిస్తడం ఎందుకండీ?”

“ఎంత ఘనకార్యం చేశాడని – మిమ్మల్ని కన్నందు కేనా ఆయన స్వర్గానికి వెళ్ళటం?”

“కాదు: మీవంటివారు ఆయనకు అల్లుడై నిత్యమూ దీవించుతూండటంచేత!”

“నిజమే.”

“కాకపోతే! మనకు పిల్లలుపుట్టినతర్వాతకూడా, ఇంకా.”

“మీ నాన్న అట్లాంటివాడు – నా కాగానును అది బెట్టలేదు – అవాళ స స్నట్లా అన్నాడు...” అని, దెప్పు తూండటమేనా?”

"లేకపోతే మనిద్దరకీ తెలిసినవిషయాలు వేరే ఏము న్నాయి? కాళిదాసుకవిత్వాన్ని గురించి మాట్లాడమన్నావా? కాంటినెంటల్ రినైజాన్స్‌మీద దబాయించమన్నావా? నీకు ఏది అర్థమౌతుందో ఆసంగతే ఎత్తుకోవాలి మరి."

"మీ కాళిదాసులూ, కవిత్వాలూ మా కెందుకు లెండి. ఏదో ఈలాగే ఇంత కుంకం రాచుకొని బ్రతికితే అదేచాలు. అయినా, ఏటిలోకీడ్చి కోటిలోకి లాగుతారేం: నా చీరె బాగుండకపోవడానికి – మా నాన్నకు...నాకు చదువురాకపోవడానికీ...ఎక్కడికెక్కడ కలిపారండీ?"

"అదే కాలక్షేపంచేయడం అంటే. పోట్లాడానన్న పేరు నా కెందుకుగాని, నీ యిష్టంవచ్చినచీరెలు కట్టుకో–"

"మీ శాణాతనం మీరూను: మీమాట విన లేదని అనిపించుకోడం నాకుమాత్రం ఎందుకూ, మీరు చెప్పినమాదిరిగానే నడుచుకుంటాను: చెప్పండి మరి..."

"చెప్పడం ఎందుకూ...ఇంద, చదువుకో..."

"ఏదీ...కులిగ్రాములాగున్నదే... ఏం వేసాలూ, వేళాకోళాలూనండీ! నాకే ఇంగ్లీషువస్తే నేనిలా ఎందుకుండే దాన్ని...ఎక్కడనించి వచ్చిందేమిటి?"

"అయినా చెప్పకో చూతాం?"

"అబ్బ! ఏం విసిగిస్తారండీ. చెప్పకపోతే మానె లెండి. నాలుగు వేస్తున్నారు... వెళ్ళాలి"

"వినకుండానే?"

"ఏూాకు ఏవేళకూ తేల్చకపోతే మరి ఎలా?"

"కమలం వస్తూంది: నాలుగున్నరకి స్టేషనుకు వెళ్ళాలి"

"నిజంగానా ?"

"నామాట నమ్మకపోతే చదువుకోరాదూ ?"

"నామీాదే ఆపేక్షవుండి నేనే చదువుకోవాలె అంటే తెలుగులోనే ఇయ్యకుండా, ఇంగ్లీషులో ఎందుకిస్తుంది ? నా చెల్లెలికి కూడా నన్నుచూస్తే పరిహాసమే."

"పాపం ! కమలం అంతదూరం ఆలోచించిఉండదు. ఇంతకూ చిన్నపిల్లకాదూ ?– అయితే, ఏమిటి నీవు స్టేషనుకు వస్తావా, రావా ?"

"మీాయిష్టం."

"నాయిష్టమేమిటి...వచ్చేది మీా చెల్లెలేకాదూ ?"

"రావటం మీాయింటికి కాదూ !"

"అవును, మాయింటికేలే; మీాయింటికికూడా వచ్చి చూసిపొమ్మని చెప్పడానికన్నా, నీవుకూడా రావచ్చునుకాదూ ?"

"చాల్లెండి, మీా మాటలూ...మీారూను–"

౨

కమలం విశాఖపట్నంలో యం. ఏ. చదువుతూన్నది.

శేఖరం పెండ్లినాటికే పది పదకొండేళ్ళపిల్ల. గుమ్మటంలాగా, ఆకుపచ్చని దక్షిణాదిపరికిణీ కట్టుకొని, జఫర్ షర్టు తొడుక్కొని, "బావా ! గుడ్ మార్నింగ్" అంటూ అల్లరి

చేస్తూ ఉండేది. ధర్మఘారం చదువుతూన్నదేమో, క్లాసులో నేర్చుకున్న ఇంగ్లీషంతా బావమీద ప్రయోగించి, అతన్ని నిలువనిచ్చేదిగాదు. శేఖరానికి చెల్లెళ్ళు లేరు. అందుచేత కమలం అంత చనువుగా ఉండటం అతనికి చాలా సరదాగా ఉండేది. ఎప్పుడూ ఇద్దరూ ఓచోట కూర్చుని పోట్లాడుకుంటూండేవాళ్ళు చిన్నపిల్లల్లాగా. పెళ్ళి అయినప్పటినుంచీ వెయ్యిమార్లన్నా జల్లాలు తినిఉంటాడేమో శేఖరం మరదలుచేత.

లక్ష్మి కాపురానికివచ్చి నాలుగేళ్లు దాటుతోంది. భార్య ఈడేరినతరువాత అత్తవారింటికి తరుచు వెళ్ళటం మానివేశాడు శేఖరం. భార్య వచ్చినతరువాత వెళ్ళాలిసిన అవుసరమే లేకపోయింది. ప్రాక్టీసు బాగా పెరగడం మొదలుపెట్టినతరువాత ఊరుకదలటానికి వీలేఉండేదికాదు. ఏడాదికోమారు పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడన్నా లక్ష్మి చెల్లెలిని చూసేది; శేఖరంమాత్రం మరదలినిచూసి ఎన్నాళ్ళయిందో!

ఉత్తరంమాత్రం తప్పకుండా వ్రాస్తూండేది బావకు కమలం. 'నన్నుబట్టే ఆయనకదా, నాకెందుకు వ్రాయదూ' అని లక్ష్మికి కోపంగాఉండేది. శేఖరంవల్ల ఆ విశేషం చూచాయగా తెలుసుకొని, "నీవు వివాహితవు. ఇంకొకరిదానవు. అందుచేత నీ క్షేమసమాచారాలు నీ భర్తద్వారా నేను తెలుసుకోవడం మంచిదికాని, నేను నీకు ఉత్తరంవ్రాయడం కాని, నీవు స్వతంత్రించి నాకు జవాబువ్రాయడంకాని అంత మంచిదికాదు." అని కమలం ఆమెకు వ్రాసింది. అప్పటి

నుంచీ లక్ష్మి ఆమాటే ఎత్తేదికాదు. కాని తనకు చదువు రాదు; కమలానికి వచ్చుననుకదా అని ఉడికిలుతూండేది.

కమలందగ్గరనుంచి టెలిగ్రాం చూసుకొని, శేఖరం పొంగిపోయినాడు. తాను కాపురంపెట్టినతరువాత అదే ఆమె మొదటిసారి రావడం వస్తాననిముందుగానన్నా తెలియ జేయకుండా, బయలుదేరుతూ వైరిచ్చింది. అందుచేత అయ త్నితోపనతమైన ఆ కులాసా ఆతన్ని వివశుణ్ణిగా చేసేసింది.

సెంట్రలులోకి జేరుకునేటప్పటికి పాసెంజరుకూడా వచ్చేసింది. లక్ష్మిని గబగబా నడిపించుకుంటూ శేఖరం ఎగువకు పోతున్నాడు. పదిఅడుగులు వేసేటప్పటికి, ఒక సెకండుక్లాసు బండిలోనుంచి వెనకపాళాన "హలో!" అన్న ప్రత్యభిజ్ఞాపురస్సరంగా శేఖరం భుజాన ఛళ్లున దెబ్బ పడ్డది: తిరిగి చూశాడు. లక్ష్మికూడా నవ్వుమొగంతో సమీపించింది. ఐడియల్ మెడికల్ స్టూడెంట్ వేషంలో కమలం క్రిందికి దిగింది.

శేఖరంకరస్పర్శన మాచరించి, వానుకరంతో "ఏం అక్కయ్యా!" అని లక్ష్మిభుజం తట్టింది. ఆమె ఏమీ మాటాడలేదు. తలత్రిప్పి ఊరుకున్నది.

"ఏం బావా! ...ఎట్లా ఉన్నావ్ ?... మునుపటి కన్నా బలిసావే" అని అడిగింది ఆంగ్లంలో, అతనిచేయి విడువకుండానే.

"నిజమే, కొంచెం లావుపాటాను. నీవు రావడం మటుకు చాలా సంతోషం... బానను మరచిపోదా మనుకుంటున్నావేమో అనుకున్నాం లక్ష్మి నేనూను, నీవు

ఎన్ని మార్లు రమ్మన్నా రాకపోవడంచేత...కాదూ లక్ష్మి ?"
అని ఆతడు ఆంధ్రంలో అడిగాడు.

"అదంతా ఎందుకులెండి, ఇప్పుడన్నా వచ్చింది చాలు."

"కాదు అక్కయ్యా! నాకుమాత్రం మిమ్మల్ని చూడాలని ఉండదూ. రావడానికి వీలులేకపోతూవచ్చింది. మాకు తలవనితలంపుగా ఈవారం సెలవువచ్చింది. ఎట్లాగా గడిపేది అనుకుంటూఉంటే, మా యింటిపక్క శర్మగారు గూడాను ప్రయాణంగట్టారు. సరేకదా అని నేనుకూడా వచ్చాను."

"రాకరాక వచ్చినందుకు పదిరోజులేనా ఉండేది? నెల్లాళ్ళయినా ఉండకుండా ఎట్లావెళుతావో చూస్తాను."

"మళ్లా పోట్లాట మొదలుపెట్టావా? అలాగయితే నేను నీతో మాట్లాడనే మాట్లాడను."

"నీవు మాట్లాడేదేమిటి? నేను మాట్లాడించనూ?"

ముగ్గురూ నవ్వుకున్నారు. పోర్టరు సామాను కారులో పెట్టాడు. శేఖరం భార్యనుఎక్కించి కమలానికికూడా చేయి ఆసరాయిచ్చాడు; కమలం సవిలాసంగా చేయిత్రోసివేసి, "పెళ్ళికూతురులాగా-ముందు నీవెక్కి కూర్చుందూ - నే నెక్కగలనులే! అన్నది" నవ్వుతూ.

శేఖరం స్టార్టుచేశాడు: కమలం అతనిప్రక్కనే కూర్చున్నది.

ప్లాటుఫారంగోడ్డు సమీపిస్తూండగా కమలం, శేఖరం రెండునిమిషాలు ఇంగ్లీషులో మాట్లాడుకున్నారు. తరువాత

కమలం— సిగరెట్టు— శేఖరం దగ్గరనుంచి తీసుకొని – ముట్టించింది.

లక్ష్మి అంతవరకు బయటకుచూస్తూ— కమలాన్ని గమనించలేదు. ఘ్రాణం తన పనిని తాను నెరవేర్చేటప్పటి కల్లా చకితయై తిన్నగా తిరిగింది. మనసులో ఏమనుకుందో తెలియదు: కాని కోపంతో జేవురించిన ముఖంతో కమలం మెడనంపుమీది పైటచెంగు పుచ్చుకొని లాగి, "అదేం పని ?" అన్నది.

"కమలం సావకాశంగా వెనుకకు తిరిగి, "చదువుకున్నదాన్నికదూ ?" అని మామూలునైపుగా కూర్చున్నది.

శేఖరం నవ్వి సిగరెట్టు వెలిగించాడు.

3

"జయ బృందావన జయ నరలీలా
జయ గోవర్ధన చేతనశీలా,

పంచమిరాత్రి, పండువెన్నెల. పాలసముద్రం అతివేలమై, లోకాన్నంతా ముంచివేసి, లోకాలోకాన్ని ఒరుసుకుపోతూన్న భ్రమకల్పించి "ఈశా వాస్య మిదం సర్వం" అన్న ఉపనిషద్వాక్యాన్ని తమాషాగా జ్ఞాపకం చేస్తూంది.

వెన్నెలచాయచీర కట్టుకుని, వెన్నెట్లో మెరసిపోతూ కమలం విరియబూసిన నిత్యకళ్యాణిపొదసమీపాన ఇసుకలో కూర్చుని గిరీశబాబుగీతం పాడుతూంది.

కాశ్మీరసిల్కులాంటి నులివెంచు తెరలు చందమా మను కమ్మేస్తున్నాయి. అతని కరస్పర్శ కమలానికి క్రమంగా అసహ్యమైపోతూంది.

పాట చాలించి, లేచి నిల్చుని, బాగా విరిసిన పువ్వులు కోసుకుంటూన్నది.

కుహూమని కోకిల పొగరుబోతుతనంగా కూసింది. చివురాకు చెలులందరూ చకితులై, లతాంత సంతానాన్ని చోటుచేసుకొని దాక్కుంటున్నారు. విరికన్నెలు అందని నాధునికోసం ఆసపడి, తమ జీవితానికి అడవినికాచిన వెన్నెలను తోడురమ్మంటున్నారు.

"కమలం!"

కొంచెందూరంలో, పాలరాతిబెంచీమీద, వెన్నెలలో కలకలలాడుతూ శేఖరం కూర్చునిఉన్నాడు. ఎంత సేపయిందో వచ్చి! ఆమె అతన్ని అంతవరకూ చూడనే లేదు.

"అబ్బ! ఎవరో అనుకున్నాను;...కాదులే, నీవేనను కున్నా, కాని వస్తావనుకోలేదులే..."

"వచ్చాను- నీవు పాడుతున్నావని..."

"అలాగా- వినడానికా ?- నన్నుచూడడానికేమో ననుకున్నా- అయితే, సమీపానికి దయచేయి; ఇంకా బాగా వినపడుతుంది."

"అంత ఛక్కగా పాడటం ఎక్కడ నేర్చుకున్నావు?"

"నీ వీలాటి అర్థంకాని ప్రశ్నలు వేయడమో ?"

"మరి పాడవూ ?"

"ఏమంత అవుసరం ?– నీకు అంత వినాలని ఉంటే నేను పాడేటప్పుడు, చాటుగుండా వచ్చి విను !–"

"నేను పాడించనా, నీచేత ?"

"నీచేతనవుతుందా–ఆఁ– తెలిసిందిలే, పాడుతా; లేక పోతే ఈ కోపమంతా మా లక్ష్మిమీంద చూపిస్తావేమో! ఆడపిల్లనిచ్చుకున్నందుకు నీకు సలాం చేస్తూ ఉండాలి నాయనా –బావా, బలేవాడవయ్యా !...నాచేత పాడిస్తావేం–అవునులే భాగవతంలో ఉందికాదూ, 'పాడించెడువాడు రామభద్రుండట' అని ?, నీవు మాత్రం సామాన్యుడవా ? ఆయన రామభద్రుడైతే, ఈయన బావభద్రుడు–ఏంపాడమన్నావు?"

"నేనేం చెప్పగలను ?– విని ఆనందించడమే నాచేతనైనది"

"అంటే రసికుడవన్నమాట."

"ఇంచుమించు అంతే."

"అంతే అయితే– రసికుడంటే, మా సాంప్రదాయంలో శుద్ధ చవటఅని అర్థం– వంటచేతగానివాళ్లు రుచి చూసి చెపుతామని బయలుదేరినట్లు–పైగా అదో గొప్పగా చెప్పుకోవడం కూడానా ?

"కమలం, భగవంతుడికి ఇంత పక్షపాతం ఎందుకూ ? ఎక్కడాలేని తెలివి, ఎవరికీలేని చక్కదనమూ నీకొక్కరితె కే కట్టబెట్టాలేం ?"

"నేను నీతో మాట్లాడలేను !– ఓడిపోయినాను అసలు దానికి కవిత్వపుధోరణా ఏం ఇది. ఎంత గడుసువాడవురా ! బావా!"

"నవీన జలధర- శ్యామసుందర
మదనమోహన ధామ
న-య-న ఖంజన- హృదయరంజన
గోపినీవల్లభ శ్యామ"

కమల బ్రహ్మానందంగా పాడింది. శేఖరం మంత్రబద్ధుడులాగా చేష్టలుడిగి కూర్చున్నాడు. ఎంతోసేపు ఆ ఆవేశం తగ్గనేలేదు. ఒకరినొకరు నిశ్చలనయనాలతో చూసుకుంటూ, పెదవి కదల్చకుండా, చిత్రప్రతిమల్లాగ ఉండిపోయినారు.

"అమ్మా, అనుగోనే పిన్ని- నాన్న కూడాను."

ఉమాబాల దోవతీస్తూండగా లక్ష్మి ప్రత్యక్షమైంది అక్కడ.

ఒకనిమేసం దూరానే నిలుచుని వారివైపు చూసింది. అమరారామంమీద విసువుపుట్టి, కులాసాగా బయలుదేరి భూమినవతరించిన దివ్యులులాగా మెరిసిపోతున్నారు.

ఉమాబాల పరుగెత్తుకుని వెళ్ళి కమలంధ్యానానికి భంగం కలిగించింది. శేఖరం యోగనిద్రచాలించిన మహర్షిలాగా, శాంతంగా, అక్కడనుంచి లేచి వెళ్ళిపోయినాడు.

"దా, మనంకూడా వెళుదాం, చలిగాఉంది" అని లక్ష్మి కూతురిచేయి పట్టుకుంది.

"నేను పిన్నితో వస్తాను."

"ఇప్పుడప్పుడే రాదమ్మా!..
పోదాం రా."

"ఏమంత అవుసరం ?– నీకు అంత వినాలని ఉంటే నేను పాడేటప్పుడు, చాటుగుండా వచ్చి విను !–"

"నేను పాడించనా, నీచేత ?"

"నీచేతనవుతుందా–ఆఁ– తెలిసిందిలే, పాడుతా; లేకపోతే ఈ కోపమంతా మా లక్ష్మిమీద చూపిస్తావేమో! ఆడపిల్లనిచ్చుకున్నందుకు నీకు సలాంచేస్తూఉండాలి నాయనా –బావా, బలేవాడనయ్యా !...నాచేత పాడిస్తావేం–అవునులే భాగవతంలో ఉందికాదూ, 'పాడించెడువాడు రామభద్రుండట' అని ?, నీవు మాత్రం సామాన్యుడవా ? ఆయన రామభద్రుడైతే,ఈయన బావభద్రుడు–ఏంపాడమన్నావు?"

"నేనేం చెప్పగలను ?– విని ఆనందించడమే నాచేతనైనది"

"అంటే రసికుడవన్నమాట."

"ఇంచుమించు అంతే."

"అంతే అయితే– రసికుడంటే, మా సాంప్రదాయంలో శుద్ధ చవటఅని అర్థం– వంటచేతగానివాళ్లు రుచి చూసి చెపుతామని బయలుదేరినట్లు–పైగా అదో గొప్పగా చెప్పుకోవడం కూడానా ?

"కమలం, భగవంతుడికి ఇంత పక్షపాతం ఎందుకూ ? ఎక్కడాలేని తెలివి, ఎవరికీలేని చక్కదనమూ నీకొక్కరితేకే కట్టబెట్టాలేం ?"

"నేను నీతో మాట్లాడలేను !– ఓడిపోయినాను అస్సు, దానికి కవిత్వపుధోరణా ఏం ఇది. ఎంత గడుసువాడివస్సా! బావా!"

"నవ్నీన జలధర- శ్యామసుందర
మదనమోహన ధామ
న-య-న ఖంజన- హృదయరంజన
గోపినీవల్లభ శ్యామ"

కమల బ్రహ్మానందంగా పాడింది. శేఖరం మంత్ర బద్ధుడులాగా చేష్టలుడిగి కూర్చున్నాడు. ఎంతో సేపు ఆ ఆవేశం తగ్గనేలేదు. ఒకరినొకరు నిశ్చలనయనాలతో చూసుకుంటూ, పెదవి కదల్చకుండా, చిత్రప్రతిమల్లాగ ఉండిపోయినారు.

"అమ్మా, అదుగో నే పిన్ని- నాన్న కూడాను."

ఉమాబాల దోవతీస్తూండగా లక్ష్మి ప్రత్యక్షమైంది అక్కడ.

ఒకనిమేసం దూరానే నిలుచుని వారివైపు చూసింది. అమరారామంమీద విసువుపుట్టి, కులాసాగా బయలుదేరి భూమినవతరించిన దివ్యులులాగా మెరిసిపోతున్నారు.

ఉమాబాల పరుగెత్తుకుని వెళ్ళి కమలంధ్యానానికి భంగం కలిగించింది. శేఖరం యోగనిద్రచాలించిన మహర్షిలాగా, శాంతంగా, అక్కడనుంచి లేచి వెళ్ళిపోయినాడు.

"దా, మనంకూడా వెళుదాం, చలిగాఉంది" అని లక్ష్మి కూతురిచేయి పట్టుకుంది.

"నేను పిన్నితో వస్తాను."

"ఇప్పుడప్పుడే రాదమ్మా!... మనం ముందర పోదాం రా."

"నేనూ వస్తున్నాను...నా కిక్కడేంపనుంది" అని ఆశ్చర్యపడుతూ అన్నది కమలం.

"చూశావు - అమ్మా! నే చెప్పలా - పిన్నితో వస్తానని" అని ఉమాబాల సంబరంతో అన్నది.

"అలాగా...నాకు అంతమాత్రం తోచనేలేదే... చలిలో సంగీతం సాధనచేస్తారంటూకాదూ - అందుచేత ఇంకా చలిముదిరేదాకా కూర్చుంటుందేమో ననుకున్నా."

"అయితే అక్కయ్యా, సంగీతానికి చలా, ఛలికి సంగీతమా, ముదరడం ?

ఉమాబాల ఏమో తెలిసిందానిలాగా నవ్వుతూ గంతులు వెయ్యటం మొదలుపెట్టింది.

"ఆలా చూడుమరి, ఆ గులాబీ చెట్టుకడుపారా కన్నవే కదా - ఆ రెండుపుష్పాలున్నూ...ఒకదాన్ని, మిసమిసలాడే పడుచుపిల్ల తలలో పెట్టుకుంటుంది, రెండవది - దేవతార్చనలోకి జేరుకుంటుంది. జాతిఒకటైతేనేం, గీత ఒకటికాదు కదా !"

౪

"శుద్ధదండుగ. బాగుండదని తెలిస్తే అసలు వెళ్ళకుండా ఉండేవాళ్ళమే" అని విసుక్కున్నది, షూజ్ తీసి వేస్తూ కమలం.

"కలగన్నావూ ఏం! బొమ్మలూ అవీ చాలాబాగానే ఉన్నాయి...ఏదోఒకమార్గం, డబ్బు ఖర్చుపెట్టడానికి—"

అని చాలా అమాయికంగా లక్ష్మి అందుకొన్నది. కమలం వినిపించుకోకుండా,

"ఏమో నాకేమీ నచ్చలేదు బావా! రోజ్‌బ్లాసమ్‌కు అంత గొప్పపేరుండే; మరి అలా చేసిందేం ?

"పేరుకేముందిలే ! తెచ్చుకుంటే అదే వస్తుంది.. పేరు రావడ మెంత, పోవడ మెంత- కాని యీ సంవత్సరం ఈమాదిరి ఫిల్ము చూడలేదు. ఇవాళ ఎవరిమొగంచూసి లేచానో-" అని కునికిపాట్లుపడుతూ జవాబుచెప్పాడు శేఖరం.

"ఉమను పడుకోబెట్టి వస్తా"నని లక్ష్మి లోపలికి వెళ్ళి పోయింది. శేఖరానికి నిద్రపట్టింది.

ఎంతసేపటికో !... దేవేంద్రుడు రాళ్ళవానకురిపిస్తు న్నట్లుగా కలగని, అదిరిపడి మేల్కొంచాడు శేఖరం. తాను మొదట పడుకున్నచోటనే ఉన్నాడు - ఏమో ?-ఏం తెలియ లేదు. పెద్ద మోతమాత్రము వినబడుతూంది - మరికొంత సేపటికి తెలివి తెచ్చుకుని కలయచూచాడు. కమలం రేడియో దగ్గర కూర్చుని, తనవైపు చూస్తూ బిగ్గరగా నవ్వుతూంది.

"తమాషాగా నేఉంది నిన్నుచూస్తోంటే. పిలుస్తే పలుకుతుందిలాగుండే నిద్ర నీకు _ ఇందాకనుంచీ కనిపెడు తూనేఉన్నా, దొంగనిద్రపోతున్నావేమోనని..."

"ఎందుకు లేపావు కమలం"

"లేకపోతే అప్పుడే నిద్రఏమిటి నాయనమ్మలాగ? - కళ్ళుతెరుచుకుని కూర్చో. బొంబే స్విచ్చాన్‌చేశాను - ఇవాళ మంచి ప్రోగ్రాము ఉంది"

"పోనిద్దూ—"

"వీల్లేదు...రావాలి"

శేఖరం పూర్తిగా మేలుకొని రేడియోదగ్గరగా కుర్చీ లాగి కూర్చున్నాడు.

"ఐ లవ్ యు ఇన్ మై లెట్...అన్న నాట్యగీతం ప్రారంభంఅయింది. కమలం నవ్వుమొగంతో వింటూంది. శేఖరం కమలంవంక కరువుదీరా చూస్తున్నాడు.

"కమాన్...లెట్ అజ్ డాన్స్..." నాగస్వరంవిన్న నాగబాలలాగ కమలం ఆవేశంతో నాట్యోన్ముఖియై నిలుచున్నది. శేఖరంకూడా ఆమెను అనుకరించాడు.

లక్ష్మి ఆ రంగమంతా తెల్లబోయి చూస్తూ నిలుచున్నది. కమలం ఆమెను చూసిందో లేదో కాని, నాట్యం చాలించలేదు.

"అమ్మా ! ఎంతదానవే !"

శేఖరం భ్రాంతుడైనాడు. అంతవరకూ లక్ష్మికూడా అక్కడ నిలుచునిఉన్నదని అతనికి తెలియనేలేదు. ఏదో అపరాధంచేసినవాడిలాగా తలవంచుకుని, పోయి సోఫాలో కూర్చున్నాడు.

కమలం నవ్వింది.

"అక్కయ్యా. బావ చాలా బాగా నే డాన్సుచేస్తాడే- ఏమోననుకున్నా ఇదివరదాకా. నీవు కాపురానికి వెళ్ళినతరువాత ఆటాపాటా మానిపించి, భగవద్గీత చేతికిచ్చావేమో ననుకున్నా. ఇక పరవాలే !"

లక్ష్మి వినిపించుకోకుండా శేఖరంవంక కోపంగా చూసింది. అతను అక్కడనుంచి లేచి లోపలికి వెళ్ళిపోయినాడు.

"కాఫీచేసుకు తాగుదామా ? ఏమిటి - మాట్లాడవేం-" అని కమలం చాలా అమాయికంగా అడుగుతూ లక్ష్మిచేయి పట్టుకున్నది.

మోటుగా చేయి విదిలించి, "ఏమిటి ఈ ఆగడం ? ఇది సంసారులఇల్లనుకున్నావా, మరి-" కమలం లక్ష్మి మాటకు అడ్డంవచ్చి, "నీకు కోపంవచ్చిందా అక్కయ్యా?" అన్నది.

"కోపమా - నాకు కడుపునిండినట్లుగాఉంది నిన్ను చూస్తే. పరువూ, ప్రతిష్ఠా - ఇంతకూ, వంశానికి..."

"ఆఁ" అని గర్జించింది కమలం.

"-ఏమిటి, ఒళ్ళు తెలిసే మాట్లాడుతున్నావా ?... ఇదివరకు నీవు తెలివితక్కువదానవే అనుకునేదాన్ని - చేతగానితనంకూడా బలిసిందే ! - ఎరక్కపోయి వచ్చాను. తగినట్లుగానే గౌరవించావు"

"నిజమే, నిన్నురమ్మనడం నాదే తప్పు."

"నీవు రమ్మంటే వచ్చాననుకున్నావా ?"

"ఎందుకనుకుంటాను? నాకు తెలియవూ మీ వేషాలన్నీ ?——ఎవరిమీద ప్రేమఉందో వారికోసం వచ్చావు"

"అవును"

"కాక ! నీకు నదురూబెదురూ ఎందుకు ? - నాన్న చూస్తే సంతోషించి చంకలుకొట్టుకునేవాడు - నిన్ను కన్నం

దుకు. ఆయన అటు ఏడుతరాలు, ఇటు ఏడుతరాలవాళ్లూ తరించారు.”

“నిజంగానా ?–ఏమో అందరితోబాటు నేనూ అనుకున్నాను కాని, నాలో ఇంత మహాత్తుఉందని నా కింతవరకు తెలియదే !...నాన్నైనా ఎన్నడూ చెప్పలేదే !—”

“నీతో మాట్లాడడమే పొరబాటు–”అని లక్ష్మి లోపలికి వెళ్ళిపోబోయింది. కమలం వెళ్ళి ఆమె చెంగుపట్టుకుని ఆపి, పొగరుబోతు గుర్రాన్ని లాగా, సావధానంగా వెనుకకు నడిపించుకునివచ్చి సోఫాలో కూర్చోబెట్టింది.

తాను గ్రామఫోనుబల్ల నానుకుని నిలుచున్నది.

“మేమిద్దరమూ సంతోషంగా నాట్యంచేశామనేనా, నీకు కోపం?_ చేతగాకపోవడం నీదిలోపం – తెలిసిందా?–”

“నేను కులస్త్రీని.”

“అవును, అక్షరాలా అంతే, – మాళవిక ఎవరు?”

“నేను నీతో వాదించను.”

“అక్కర్లేదు, నేను చెప్పేది అర్థంచేసుకో. శేఖరం బావే గోష్పాదమంత జుట్టుంచుకుని, జంధ్యాలు పేనుకుంటూ, వేదం వల్లించే అవధాన్లుగారయితే, నీ వేషం అప్పటికి తంచన్‌గా సరిపోయేది. అతను కులాసాగా కాలంగడుపుదామనుకున్నవాడూ, నీవు సోమిదేవమ్మలాగా వంటయిల్లు పట్టుకుని వదలనంటావు. మరి నీ ప్రవర్తన అతనికి బాగుంటుందేమో ఎన్నడైనా విచారించావూ?”

“పోనీ, ఇక నిన్ను చూసి నేర్చుకుంటాలే”

“నేను చెప్పేదీ అదే. సహధర్మిణీ హితచర్య అంతా

నీకు కంఠతః వచ్చునుకదా ! భర్త అందరికన్నా ఎక్కువ అని మనవాళ్ళే చెప్పారాయెను; నీవు దానిరూఢార్థము తీసుకుని నోరులేని రాతిదేవుళ్ళతో బాటుగానే మీ ఆయన్నూ చూస్తున్నావు. నీ ఆదరణా, భక్తీ ఎవరికి కావాలి?—బావ ఇంగితమెరిగి,నీవు అతనికిఅనుకూలంగా నడుచుకోవాలిగాని"

"నా కా వేషాలు చేతకావు"

"కాకపోవడం ఎవరితప్పు – నేర్చుకో"

లక్ష్మి మాట్లాడ లేదు.

"తరువాత...అంత చిడిముడిపాటు పనికిరాదు; నీ సొంతచెల్లెలినే ఇంత కఠినంగా అన్నదానవూ, రేపు ఎవరి నైనా అంతే చేసేదానవేకదూ? మగవాడితో ఆడది మాట్లా డటమే దోసమా? ఇంత తెలివితక్కువతనమైతే ఎట్లా?

"అదికాదు కమలం!" అంటూ లక్ష్మి శాంతంగా ఏదో చెప్పవచ్చింది. కమల ఆమెమాట చొరనీయకుండా,

"నే నెందుకు వచ్చానంటే, మిమ్మల్ని ఇద్దర్నీ చూసిపోదామని – తెలిసిందా?...మీ ఇద్దరిమీదా ఉంది నాకు ప్రేమ – నీవు నా సోదరివని నీమీద, అతడు నీ పతి అని – నీ సర్వస్వమని అతనిమీద. అదిగాకుండా నీమీద వట్టిప్రేమే నాకు; అతన్నిచూస్తే చాలా సరదా. నీవుగూడా అతన్ని సంతోషపెట్టగలిగితే, అప్పుడు మీ యిద్దర్నీ సమా నంగానే చూస్తాను – ఈ పాఠంచెప్పడానికే నేను వచ్చింది కూడానూ"

***

ఖుదావంద్

లక్ష్మీకాంతం పారిపోయివచ్చి, మా యింట్లో దాక్కున్నాడు...

పారిపోయి వచ్చాడంటే... వెంట ఎవరో తరుముకు వస్తూంటే, నురుగులు గక్కుతూ పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చాడని కాదు: దాక్కోడమంటే, ఎంతవెదికినా కనపడని ఏదో చీకటిగుయ్యారంలో నక్కి కూర్చోవడమూ కాదు...

—నిదానంగా నడిచివచ్చాడు... దొరకొడుకెవరురా అన్నట్టు ఒళ్ళువిరుచుకు కుర్చీలో పడుకున్నాడు...

అయినా నాకు అలా అనిపించింది... వాడి నీడగా కొండంత భయం, పర్వతమంత ఆవేదనా కనిపించింది...

'ఏంరా ?'... అని మౌనంగా కుశలప్రశ్న చేశాను...

'నేను తాగితే ఏంఫరవాలేదుకదా !' అన్నాడు ఓపట్టాన... ఎవరినో అడుగుతూన్నట్టు...

'ఎవరికీ ఫరవా ?'

'నీకు' అని మనసులో పలకడానికి నావంక చూపు గ్రు[illegible]ప్పి...'నీకు అభ్యంతరముఏమీ ఉండదుకదా ?' అని గొణుక్కున్నాడు.

'లేళ్ళు, పులులూ కలిసి పూరి మేసే పుణ్యభూమి యీ ఆశ్రమం అన్నసంగతి మరచిపోతే ఎలా ?—మహా

రాజుగా సేవించు: నన్నుమటుకు సహాపంక్తికి బలవంతపెట్టక: నే నిప్పుడే భోజనంచేశాను...'అని హెచ్చరించాను...

లక్ష్మీకాంతం... జేబులోంచి మందుసరంజామా తీసి ...గంగతో అపవిత్రంచేయకుండా...దాహంపుచ్చుకున్నాడు

మొగం జ్వరపు - మొగంపడ్డది...కళ్ళు మెరుస్తు న్నాయి... అలా సిగరెట్టుకాలుస్తూ కాళ్ళూ, చేతులు చాచుకొని ఒకనిమిషం పడుకున్నాడు: "వడకొడుతూవుంది గదూ" అని, వట్టివేళ్ళతెరలు దించి...నీటిజల్లు తిప్పాను...

"పోయిందిరా..."

రోదగా నిట్టూర్చాడనుకున్నాను మొదట...మాట కదా అని మనసుకు తట్టింది.

ఎవరు?...ఎక్కడికి?...ఎందుకు?...ఈ మూడింటిలో ఏదో ఒక్కటయినా, మాటధోరణిని అడగవలసిన ప్రశ్న... అడుగుదామనుకున్నాను కానీ, అడగకపోయినా జవాబు వాడంతట వాడే ఏలాగు చెప్తాడుకదా అనిపించి...విని ఊరుకున్నాను.

"శకుంతల లేచిపోయిందిరా అంటూంటే... మాట్లాడవేం?" అని వాడు దండించాడు...

శకుంతలఅంటే...నాకు అర్థంకాలేదు.

"నామూలానే లేచిపోయింది ...–" అదేశ్రుతిలో అన్నాడు...

"నీతోనే ఎందుకు లేచిపోలేదు?" అని కొంటెవిసు రొకటి విసరమంది మనసు. కాని, వాడిలో ఆ బాధను చూసి, నా నోటికి జాలేసింది.

"అలాగా-పాపం" లాగా తలఊగించాను.

"ఎవడితోనో ఊరూ పేరూ లేనివాణ్ణి తీసుకొని ఎక్కడికో లేచిపోయింది..."

...లేచిపోయేముందు, నాయకుడిపేరు ప్రఖ్యాతులు ఆలోచించవలసిన అగత్యం ఏమిటో నాకు ఎంతమాత్రను బోధపడలేదు. ఇదేమన్నా పెండ్లిసంబంధమా ఆశ్లేయ పౌరుషేయములు నిదానంగా విచారించడానికి? ఇంకొకవిషయం కూడాను-ఇందులో పీడినిర్వాహకం కొంత ఉందంటున్నాడుగా, సరి, ఈ నిక్షేపరాయుడు ఒరిగించిందేమిటి?...తనచేతిమీదుగా ఈ సత్కార్యము జరుగుతూన్నప్పుడు, తాను, అంతమాత్రము మంచిచెడ్డలు ఆలోచించ నక్కరలా?... ఏమిటో అంతా గమ్యంగాఉంది...

"మరి నా పెళ్ళాం ఎందుకు..."

...ఎందుకు లేచిపోలేదు?...అంటాడనుకున్నాను... వాక్యం సగంలో త్రుంచేసి నిద్రపోయాడు.

...నిద్రపట్టింది కాబోలు అనుకుంటూండేలోపుగానే...నిద్రలోమునిగి తేలి బడలికతీరినవాడిలాగా... ఒక్కనిమిషంలో తెరిపిగా మేలుకున్నాడు.

"ఏంరా, ఈ కోతిమొగాన్ని చూసి, కళ్ళున్న దెవతన్నా ముచ్చటపడుతుందటరా?"- వాడు ఘాటుడుగా అడిగాడన్నమాటేకాని, అందులో కొంత యదార్థం లేకపోలేదు. లక్ష్మీకాంతాన్ని, పరాకున అయినా, అందగాడనుకునేందుకు వీలులేదు....

"శకుంతల మధురమీనాక్షిలాగా కలకలలాడుతూ ఉంటుందిరా. నేను ఎంత పుణ్యంచేసుకోబట్టో 'అన్నయ్యా' అని పిలిచేదిరా...నాతో అరమరికలేకుండా వుండేదిరా..."

ఓహో ఇప్పుడు అర్థమయింది: శకుంతలంటే మన వాడియింటికి ఎదురుగుండా మేడలో క్రిందిభాగంలో ఉంటున్నాదే...తాసీల్దారుకూతురు. పిల్ల చాలా అందంగావుంటుంది...చిదిపి దీపంపెట్టవచ్చు! అవును, నేను ఒకటిరెండు సార్లు చూసినజ్ఞాపకంకూడాను...

"అన్నయ్యా అనే మాటకు ఎన్ని అర్థాలుంటాయిరా ?– నీవే చెప్పు"...

— ఏంచెప్పను ? అందరికీ తెలిసిన ఆ ఒక్క అర్థమే నాకూ తెలుసును...ఈ నా అజ్ఞానాన్ని నా గ్రుడ్లు మిటకరించినవి...

—"అన్నయ్యా" అంటే 'బావా' అనీ, 'మామా!' అనీ అనుకోవచ్చునా ? – చెల్లీ అని పిలుస్తూ, చాటునా మాటునా పెళ్ళాంగా వాడుకోవచ్చునా...మనిషైనవాడు ఎవడన్నా అలా గడ్డితింటాడా ?...పోనీ, మొగవాడు ఏ కోటిమందిలోనో ఒకడు పశువౌతాడనుకో... అప్పుడు మాత్రం – అదెలా పరిపాటిఅవుతుంది ?...వాడు వట్టిపశువు గాక మనిషెలా అవుతాడు ?...

"అవును ... నీవంటూన్నదంతా నిజమే"నని తల ఊగించాను.

"నా పెళ్ళాం నన్ను శుద్ధ పశువుకింద కట్టింది...

"శకుంతలను నేను ప్రేమిస్తున్నానని అనుక్షణమూ అభినందించడం మొదలుపెట్టిందిరా. అలాటి పాపపుమాట లననద్దని ఎన్నోవిధాల బతిమాలుకున్నాను: ఊహుఁ... తల్లికి పెళ్ళానికి తేడా తెలియని మనిషి—ఊఁ...మనిషా, అదికూడా ఒకమనిషేనా ?...

"నన్ను తిట్టి దుమ్మెత్తిపోసినా అంత బాధపడేవాణ్ణి కాదేమో: నేను చెప్పేస్తున్నది ఏదో ఘనకార్యమని, ... నేనుకాగా అంత ప్రయోజకుణ్ణి కాగలిగానని, ఆవిడ అంటున్నప్పుడల్లా నా గుండెల్లో శూలాలు నాటుకునేవి.

"నామీద ఎక్కడలేని దయ, ఆపేక్ష యింటావిడకు పుట్టుకువచ్చినవి...దయతో చంపడం అని ఇంగ్లీషువాళ్ళు అనే మాటలో హాలాహలం నాకు నరనరాల ప్రాకిపోయింది.—శకుంతలకు మా ఆవిడ అఘాయిత్యం ఎక్కడ తెలుస్తుందో.. ఆ అమాయకురాలిమనసు ఎక్కడ చివుక్కుమంటుందో అని నాకు వెర్రెత్తిపోవడం మొదలుపెట్టింది.

"కానీ, నేను ఏంచేయను ? ఈ పాపపుమాట ఆ అమ్మాయి చెవిని పడకుండాచేయటం ఎలా ? ఏమీ పాలుపోయింది...కాదు...తెంచుకు ఎక్కడికన్నా పారిపోతే?... ఇహ మా ఆవిడనోటికి హద్దూపద్దూ ఉండదు...పారిపోకుండా, ఇంటినే అంటిపట్టుకుఉంటే ... ఏ నిమిషాన ఏం ముణుగుతుందో ?

"శకుంతలను, మా యింటికి రావద్దని చెప్పుదునా ? అయితే, కారణం ఏమనాలి ?—

..."నీవు ఒక్కటి అడగవచ్చును...నీపెళ్ళాంవాళ్ళకి బుద్ధిచెప్పలేకపోయినావా అని. అదీ ఆలోచించాను: నాకు తామసంలేకపోలేదు—నన్నుచూసి ఇకిలిస్తూ మా గృహలక్ష్మి ఓ వెకిలిమాట కూసినప్పుడల్లా, ఆ పళ్ళన్నీ ఒక్కవుసన రాలేట్టు కొడదామా అనిపించేది...కానీ చేయి లేచేదికాదు...ఏంచెయ్యను, అది నా దౌర్భాగ్యం... పెళ్ళాన్నికొట్టడం ఎప్పుడూ అలవాటులేదు...చూసన్నా ఉండకపోతిని...మా నాన్న అమ్మమీద ఎన్నడూ చేయి చేసుకున్నపాపానపోలేదు...

"ఆవాళ శ్రావణమంగళవారం. శకుంతల తలంటి పోసుకున్న నునుపుతో, కొత్తచీరా, రెవికా కట్టుకుని,... కలకల్లాడుతూ, వాడకట్టుకు పేరంటానికి వెడుతూ, మా గుమ్మంలోకి వచ్చింది. ఏం వదినా అని మాఆవిడకూడా రమ్మని కేక వేసింది. ఆవిడ చీరసింగారింపు ఇంకా తెమల లేదు కాబోలు, లోపలికివచ్చి ... నేనుకూర్చున్నగదిలోకి తొంగిచూసి, వచ్చి కూర్చుని, ఏదో పత్రికలో బొమ్మలు చూస్తున్నది.

"ఇహ కాస్సేపటికి...మాఆవిడ అక్కడకు వచ్చింది. వస్తూనే విషపుచూపొకటి చూసింది: ఆ వాలకం నేను చూశానుకానీ, శకుంతల బొమ్మలధ్యానంలోవుండి, గమనించలేదు.

"పోనీ, అంతటితో పోనియ్యవచ్చునా, లోపలకు వచ్చిందల్లా, గుమ్మంఅవతలకు ఎగిరిగంతువేసి—ఆ విసురులోనే తలుపు చెళ్ళున వేసింది...

"శకుంతల వులికిపడి, తలఎత్తింది. ఏమిటని ఆ చూపులు నన్ను ప్రశ్నించినవి. నేను అర్థంకానట్టు...చూసీ చూడనట్టు ఊరుకోగా,

"ఏమిటది?" అని పలికింది.

"ఏంలేదు, ఎక్కడినుంచో గాలివచ్చి...?"

"నాలుగుగోడలసందునా గాలి ఎల్లా విసురుతోంది?"

"విసరదు—మసలుతోంది."

"మసలేగాలికి అంత అదరిపాటుతనం వుండదు."

"ఐదవతనంతోపాటు అదరిపాటుతనమూను..."

"ఐదువరాలిచ్చిన ఆ ఐదువరాలిపే రేమిర..."

(శకుంతల ఎంతో బాగా పాడుతుందని చెప్పడం మరచిపోయినాను.)

"శకుంతలతో యతికి – ప్రతిగా ఇలా కొంటెగా మాట్లాడటం చాలా సరదాగా నేవుంది. ఆ పిల్ల దానికి అసలు కుళ్ళు ఎక్కడ అర్థమయిందోనని దిగులుగా నూఉంది.

"నా గంద్రగోళం ఏమీ గమనించకుండా, శకుంతల సారంగపాణిచరణాన్ని మరో రెండుసార్లు సాగదీసి...

"తలుపుదగ్గిర నిలవేసి బ్రతిమాలితేగాని చెప్పనట్లే ఉంది..." అని నవ్వుతూ మారాంచేసే పోణిమిలో నా చెయ్యిపట్టుకుని గుమ్మందగ్గిరకు లాక్కువస్తోంది. ఇద్దరము వెక – వెక – పక పక లాడుతున్నాము...

"గుమ్మం రెండు రెక్కలూ దూదిపింజలులాగా చెరో చెంపకు ఎగిరిపడి, పుస్తీలను బాదుకుని లబ–లబలాడిసవి...

"నమిలి మ్రింగేసేటట్టు మా ఆవిడ కణకణలాడుతూ నిలుచుంది, ఎదురుగుండా...

"మాటలతో అయితే, ఎంతసేపు తర్జనభర్జన జరిగేదో, అవును కాదూలు ఎన్ని ఆవృతులు తిరిగేవో, ఎన్ని తిట్లు ఒట్లు గాలిలో కలసిపోయేవో, సర్వత్రా ఎంత హైరాను చెలరేగేదో?...

"కాని మాటలకు అలవికాని శక్తి, ఒదుగు మౌనానికి ఉంది...మాటలు అర్థంలో ఆనగింజంత పాలును వలుకుతవి-మౌనం కొండంతదాన్ని ముక్తసరిగా ఉద్ఘోషిస్తుంది...

"రెప్పపాటంతటిలో-పొంగిపొరలిన మౌనం, శకుంతలకు సంగతిఅంతా విప్పిచెప్పింది...

"వదినా!" ... అన్నది, కలలో మూలిగినట్లు... శకుంతల.

"చెల్లాయి"—అన్నాయి, నవ్వుగా మా ఆవిడ పాపపు పెదవులు...నా తల పాతాళంలోకి క్రుంగిపోయింది..

"ఎన్నియుగాలకో, నేను మళ్ళా తెప్పరిల్లి, తలఎత్తి చూసేటప్పటికి...మాఆవిడమొగమే చూశాను: శకుంతల ...లేదు.

"పొరపాటునతలుపుతో శానండి" అన్నది ఆఇల్లాలు. నా బాధ పరమాత్ముడికైనా అర్థంకాదు...నదురూబెదురూ లేకుండా అన్న ఒక్కముక్క నన్ను రాక్షసుణ్ణి చేసింది. మెడనులిమేస్తే మెదడును కసకస నమిలితినేస్తే-ఏంచేస్తే మటుకు ఏంలాభం?- ఏం చేసినా ఒక్కటేగా అయేది?— చచ్చిఊరుకుంటుంది. కానీ, కౌరవంలోకి శాశ్వతంగా ఈ

అబద్ధాన్ని వెంటపెట్టుకుపోతుంది ... ఆ రాకాసిని హత మార్చడానికి భయపడ్డాను—

"శకుంతల నా కంటికి అగుపించలేదు.

"నిన్న ఎవడినో తీసుకుని లేచిపోయింది—

"ఈ శుభవర్తమానం మా ఆవిడనోటిమీదగానే తెలిసింది—

"శకుంతల మా ఆవిడకు ఉత్తరం వ్రాసిందిరా: అందులో పంక్తులు చింతనిప్పులయి మండుతున్నాయిరా...

"వదినా, అన్నయ్యను వరించాననుకున్నావు కాదూ?- నీకు అలా రాసిపెట్టిందిగాని, అలాటి కోతిమొగాన్ని కట్టుకోవలసినకర్మ నాకేంపట్టిందమ్మా? ఏరి కోరి నా యిష్టం వచ్చినవాడితో నేను లేచిపోతున్నాను.

"నీతో మాట్లాడటమంటే సరదా; నీతో సరస మాడటమంటే సరదా, నీవంటే నాకు తగనిసరదా–

"నీవు ఏమనుకొనిపోతావో అని, నీ మనసు ఎక్కడ నొచ్చుతుందో అని...నీకోసం, ఆయన్ని అన్నయ్యా అని పలుకరించేదాన్ని కానీ, మీఆయనంటే నాకు తగని రోత సుమీ! ఉన్నమాట అన్నందుకు ఉలికిపడ్డావా వదినా?"

"ఈ ఉత్తరం చదివి మాఆవిడ ఏనుగునెక్కిందిరా! నావిషయంలో లేనిపోనివన్నీ అనుకున్నందుకు ఎంతో కించపడ్డదిరా–మా కౌగిలింతలో నలిగి మన్మథుడిదుంప తెగిపోయిందిరా—

"ఏమీ అనలేక...ఏమీ చేయలేక, ఆ బాహుపంజరంలోంచి ఎలాగో తప్పించుకువచ్చి యిక్కడ పడ్డారా–"

—లక్ష్మీకాంతం అయోమయంగా నిట్టూర్చి... పక్కకుదరనివాడిలాగా కుర్చీలో కొంతసేపు యాతనగా అటూయిటూ మసిలాడు. గాజుకప్పులో కురుదలతీర్థాన్ని సేవించాడు...క్రమంగా మొగంలో వేడి-ఎరుపు దిగి పోయింది: మనిషి తేరుకున్నాడు.

"శకుంతల నాకోసం ఎంత త్యాగంచేసిందో చూశావా?" అన్నాడు స్వగతంగా.

"నా కాపురం చెడిపోతుందేమోనని, తన పరువును, తనవాళ్ళపరువును నట్టేటకలిపింది. ఇలాచేయకుండా, ఇంటి పట్టునే ఉండి, ఎన్ని ప్రమాణాలు చేసినా, మా ఆవిడ... నమ్మదని శకుంతలకు తెలుసును. కానీ, ఎంతపని చేసిందిరా, వెర్రిపిల్ల! నా కాపురం తగులడిపోతేమాత్రమేం, నవ్వేళ్లు వర్ధిల్లాలిసిన బంగారుతల్లి..."

"ఇదంతా మీాఆవిడమీాద అభిమానమేమో..."

"ఆఁ...నల్లకాదు: ఆవిడంటే శకుంతలకు తగని అసహ్యం...నాకోసమని ఆవిడని మెచ్చుకుంటూ ఆ అబద్ధాలన్నీ వ్రాసింది...సరేకాని, ఇప్పుడు ఏమిటిచేయటం?..."

లక్ష్మీకాంతం ఉరిమిచూస్తూ ప్రశ్నించాడు, పదేపదే ఫంచెయ్యమనడానికి నాకేమీా పాలుపోలేదు...సలహాఇవ్వకుండా ఊరుకునేందుకు అంతకన్నా వీలులేదు ఆస్థితిలో.

"ఇంటికిమాత్రం వెళ్ళను ఇహ, ఏమయినాసరే. మాఆవిడ భూతంలా పట్టుకుంటుంది. అది పతివ్రతకావడం కూడా నా ప్రాణానికేవచ్చింది. ఎర్రగా బుర్రగాఉన్నవాణ్ణి ఎవడినన్నా తీసుకొని లేచిపోదేం?—"

నాకు నవ్వొచ్చింది. కానీ, వాడిబాధ అర్థమైంది...

"పోనీ, అలా సలహాయివ్వరాదూ? అన్నాను... ఆలోచన చెప్తున్నట్టు.

"చెపితే నవ్వుతుందిరా..." వాడిఅవస్థకు తగనిజాలి వేస్తూంది అమాయకుడికి అతి తెలివితేటలువున్న పిల్లను యిచ్చి పెళ్ళిచేయడం ఎంత అనర్థమో నాకు ఇప్పుడు బోధ పడింది....

"ఏంరా, పాపపరిహారార్థం ... నేను చెప్పినపని చేస్తావా?" అన్నాను: వాడు ఎగిరిగంతేసినంత అప్రమత్తు డయినాడు.

'ఎవరితెనన్నా కుర్రదాన్ని వెంటవేసుకొని కొన్నాళ్ళు పాటు తీర్థయాత్రచేసిరా...?'

...నేను వెక్కిరిస్తున్నాననుకున్నాడు...

"నిజంగానే చెప్తున్నాను భాయీ; శకుంతలకు అపచారంచేశాననుకుంటున్నావు కానీ, నీ స్థితి మరీ శోచ నీయమన్నసంగతి మరచిపోతున్నావు మీఆవిడ దృష్టిలో నీవో పసిపాపవు: పిల్లాడిని గారాబంచేసినట్టు చేస్తూంది: తల్లిలాగ పెంచుతూంది. నీ యిల్లాలు నిన్ను వల్లుతూంది— ఇది నీ మగసిరికి పరువా? శకుంతలకు ఏదో నీవల్ల అప చారం జరిగిందనుకుంటున్నావు. కాని, నీవు ఎంత అర్భకుడి వైపోతున్నావో ఆలోచించడంలేదు...మడిగట్టుకుకూర్చున్న మగవాడిమీద ఆడదానికి మమత ఉండదురా— మొగుడు కొరగానివాడయితే, ఇక ఆ యిల్లాలి ఆనందానికి పట్ట పగ్గాలు వుండవు. తనకు దక్కకపోతున్నాడనే బాధతో

ఆమె మైమరచి పులకరించుతుంది. తనకౌగిలిలోకి లాక్కునేందుకు మన్మథుడూ, వసంతమాధవులూ ప్రసాదించిన వలలన్నీ పన్నుతుంది...ప్రేమిస్తుంది.

"శకుంతలకు వున్న తెగింపైనా నీకు లేకపోతే ఎలా?-లే, ప్రయాణంకట్టు!"

ఆకు నందకుండా, పోకను పొందకుండా, కోమటి పురాణంలాగా దీర్ఘోపన్యాసంచేశాను...లక్ష్మీకాంతం నాకు గుడ్లువప్పగించి చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

"అయితే, యింతకూ నన్ను ఏం చెయ్యమంటావు?" అన్నాడు, ఎప్పటికో తెప్పరిల్లి.

"ఏంచేసినాసరే ... కానీ, యిలా హాలాహలం మ్రింగుతూ కాలంగడపటంమాత్రం వద్దు..."

"త్రాగకపోతే, శకుంతల జ్ఞాపకంవస్తుంది...త్రాగితే ...మాఆవిడ చేసిన ద్రోహం జ్ఞాపకంవస్తుంది...త్రాగి మరచిపోదామనుకున్నాను...అదీ సాగడంలేదు..."

"త్రాగుదామనేసంగతి మరచిపో...అప్పుడు ఇద్దరూ జ్ఞాపకంరారు..."

"మా ఆవిడ నన్ను మరచిపోయినా బాగుండును.."

"నిన్ను మరచిపోతే, ప్రొద్దుపోవడం ఎలా?... ఎక్కడున్నా వెదుక్కుంటూ వస్తుంది..."

"అవును, అది అంతదీ ఔను"

...నేను 'అలాగా' అని తలఊగించాను.

—సంజెవేళ అవుతూంది: ఇద్దరమూ అవీ యివీ తిని కాఫీపుచ్చుకుంటున్నాము. లక్ష్మీకాంతంభార్య లోపలికి

చక్కా వచ్చింది. ఆవిడను చూసీచూడటంతోనే మన ధీరుడు కుర్చీతోసహా గజగజలాడిపోయినాడు. కేవలం పిల్లి అయిపోయినాడు.

—"సినిమాకు వెళదాం, రండి" అన్నది కోమల స్వనంతో, పల్లెటూరి బడిపంతులు అదమాయింపుతో.

"నాకు...ఒంట్లో ఏమీ బాగుండ లేదు..."అన్నాడు నీరసంగా.

"మరి...బీచికి పోదామా?"

"నాకు...మనసేమీ బాగుండ లేదు."

"అలాగా?...అయ్యో పాపం! అలాఅయితే ఎక్కడికీ వద్దు, యింటికే పోదాం..."

"...నీవు వెళ్ళు: నేను కొంచెంసేపుండి..."

—చేయి అందిచ్చి, పసివాడినిలాగా పొదివిపట్టుకుని నిల వేసింది: వెళ్ళివస్తామని నాతో చెప్పి, మెల్లిగా సందిట నడిపించుకుంటూ వెళ్ళి, కారులో కూర్చో వేసింది...డ్రైవరుతో, ఫలానా సినిమాకు పోనీమంది.

...మలుపుతిరిగి మాయమయేదాకా కారువెన్న పరధ్యానంతో పరకాయించిచూస్తూ...మెట్లమీదనే అలా నిలవబడిపోయిఉండి, లోపలికి వెళ్ళిపోయినాను.

..ఖాళీసీసాలు, గ్లాసులూ ఉగ్గుగిన్నెలులాగ తోచినవి. వాడు ఇందాకటినుంచి కూర్చున్నకుర్చీ ఉయ్యాలై ... పొత్తిళ్ళలో పడకుని, ఉంగా-ఉంగా అంటూ, కాళ్ళూ చేతులూ తొట్టిగిలకలకు వేసి కొట్టుకుంటూ, తల్లిఆశాశపెట్టే గిలకపండు అందుకునేందుకు వంకరచేతులు పిడికిళ్ళతో

జాపే ఆముదపుగుడ్లులాగా...కందగడ్డలాగా...ఉన్నాడు లక్ష్మీకాంతం...అవును, కొన్ని జీవితాలకు ఎప్పటికీ పురుడు వెళ్ళదు.

—మొన్న ఈనడుమ ఎప్పుడో...ఆల్బర్ట్ హాలులో భరతనాట్యం చూస్తూంటే...అవతల ఆ చివర కూర్చుని ఉన్నారు..దంపతులు. ఇద్దరూ చిలకా గోరింకలలాగ నవ్వుతూ తుళ్ళుతూ కిక్కిరిసికూర్చుని తదేకదీక్షతో ప్రదర్శనంలో నిమగ్నులైయున్నారు...

లక్ష్మీకాంతాన్ని చూసి, ఎక్కడ జాలిపడతానో అని...భయమేసింది...

